

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra etologie a zájmových chovů

**Fakulta agrobiologie,
potravinových a přírodních zdrojů**

Faktory ovlivňující délku pobytu psa v útulku

Bakalářská práce

Autor práce: Adéla Kopecká

Obor studia: Kynologie ABPC

Vedoucí práce: doc. Ing. Helena Chaloupková, Ph.D.

© 2023 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Faktory ovlivňující délku umístění psa v útulku" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 21.4.2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí práce paní doc. Ing. Heleně Chaloupkové, Ph.D. Také bych chtěla velmi poděkovat slečně Ing. Alexandře Kunčarové za odborné vedení, ochotu, cenné rady a milý přístup, které mi poskytla při zpracování této bakalářské práce.

Faktory ovlivňující délku umístění psa v útulku

Souhrn

Tématem bakalářské práce bylo shrnutí problematiky psů v útulku a jejich šance na umístění do nových domovů, s ohledem na faktory, které ovlivňují adopci. Práce byla také zaměřená na shrnutí problémového chování psů po adopci a programům, které by mohly předejít tomu, aby se nový majitel svého psa vzdal.

Cílem této bakalářské práce bylo shromáždit klíčovou a odbornou literaturu, zabývající se faktory, které ovlivňují adopci psa z útulku a tu poté zpracovat do přehledné rešerše.

V této práci byly faktory, které ovlivňují adopci psa, rozděleny do tří kategorií, první kategorií jsou faktory související se psem (zbarvení srsti, pohlaví, věk, velikost, plemeno, chování a kastrace), druhou kategorií jsou faktory související s osvojitelem (pohlaví, věk, finanční možnosti a vzdělání) a třetí kategorií jsou faktory související s prostředím (místo kde je pes vyfotografován, čistota kotce, prostředí celého útulku a enrichment kotce). Nejvíce znatelnými faktory, které ovlivnily rychlost adopce, byly vzhled psa, ať už se jedná o zbarvení srsti nebo podobnost určitému plemeni a předadopční kastrace. U osvojitelů hrál velkou roli také věk a pohlaví. Mladí lidé a ženy adoptovali nejčastěji. Ostatní faktory mají také určitý vliv na rychlost adopce, není ovšem tak znatelný.

Po úspěšné adopci může nastat situace, že se pes vrátí do útulku kvůli problémovému chování. Ze studií v této bakalářské práci vyšlo najevo, že agresivní chování vůči lidem a dětem je největším problémem proč se lidé svých psů vzdali. V návaznosti na tuto problematiku byly vytvořeny programy, pořádané většinou útulky, na cenově dostupné nebo bezplatné kurzy výchovy psa, aby bylo možné vzniklé problémy odstranit a pes mohl zůstat nadále se svým majitelem. V této práci také bylo zmíněno, že výraznou překážkou byly finance, především za veterinární ošetření, proto jsou taktéž vytvořeny programy na levnější nebo bezplatnou lékařskou péči. Je potřeba tyto programy dostat do povědomí lidí, jelikož spousta majitelů psů uvedla, že o těchto programech vůbec nevěděla.

Díky těmto informacím by bylo možné lépe ošetřit a nabídnout psy z útulku potenciálním zájemcům a vyzdvihnout jejich přednosti.

Klíčová slova: pes, psí útulek, adopce, problémové chování

Factors affecting the length of dog's stay in a shelter

Summary

The subject of the bachelor's thesis were dogs in animal shelters and their prospects of finding new homes, with regard to factors impacting their adoption. The thesis also aimed to explore problem behaviours of dogs after adoption and programmes designed to prevent new owners from giving their dogs back to shelters.

The objective of the thesis was to provide comprehensive summary research of specialist resources dealing with factors impacting a dog's adoption from a shelter.

The factors impacting the adoption have been divided into three categories. The first category are factors related to the dog (fur colour, gender, age, size, breed, behaviour and castration). The second category are factors related to the adopter (gender, age, financial possibilities and education). The third category are factors related to the setting (where the dog is photographed, the cleanliness of the kennel, general appearance of the shelter and enrichment of the kennel). The most prominent factors impacting the speed of adoption are the dog's appearance (both fur colour and being similar to a specific breed) and pre-adoption castration. Also very relevant are the age and gender of adopters, with young people and females being the most common adopters. There are other factors that have some impact on the speed of adoption, however, they are not so prominent.

After a successful adoption, it might happen that new owners give their dog back to the shelter due to its problem behaviour. Studies included in this thesis have shown that the biggest problem is aggressive behaviour of the dog towards adults and children. To tackle the issue, animal shelters have been offering dog training courses, either free of charge or at an affordable price. The courses aim to deal with the problem behaviour so that the dog can stay with its new family. Another significant obstacle are high costs, especially the cost of veterinary care. As a result, new programmes offering cheaper or free medical care have been made available. It is necessary to raise the awareness of these programmes, because a great number of dog owners reported that they had no previous knowledge of such programmes.

As a result, the awareness of such programmes might help provide the dogs with better care, offer them to potential adopters and highlight their strengths.

Keywords: dog, dog shelter, adoption, problem behavior

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Cíl práce.....	9
3	Literární rešerše.....	10
3.1	Útulky pro psy v České republice.....	10
3.1.1	Legislativa a provoz útulku	10
3.1.2	Typy útulků	10
3.1.2.1	Obecní útulek.....	10
3.1.2.2	Neziskový útulek.....	10
3.1.3	Adopce psa z útulku.....	11
3.2	Faktory ovlivňující umístování psů z útulků	11
3.2.1	Faktory související se psem	12
3.2.1.1	Zbarvení srsti psa	12
3.2.1.2	Pohlaví psa	12
3.2.1.3	Věk psa.....	13
3.2.1.4	Velikost psa.....	13
3.2.1.5	Plemeno psa	14
3.2.1.6	Chování psa.....	14
3.2.1.7	Kastrace	16
3.2.2	Faktory související s osvojitelem	16
3.2.2.1	Pohlaví	16
3.2.2.2	Věk.....	16
3.2.2.3	Finanční možnosti (příjem)	17
3.2.2.4	Vzdělání	17
3.2.3	Faktory související s prostředím	18
3.3	Důvody k vrácení psů po adopci	19
3.3.1	Druhy problémového chování	19
3.3.1.1	Vokalizace	19
3.3.1.2	Destruktivní chování	20
3.3.1.3	Agresivita	20
3.3.1.4	Úzkost	21
3.3.1.5	Separční úzkost	21
3.3.1.6	Fóbie	22

3.3.1.7	Vylučování	22
3.3.2	Problémové chování psů po adopci.....	22
3.3.2.1	Agresivita.....	23
3.3.2.1.1	Agresivní chování vůči lidem	24
3.3.2.1.2	Agresivní chování vůči dětem.....	25
3.3.2.1.3	Agresivní chování vůči jiným domácím mazlíčkům.....	27
3.3.2.1.4	Agresivní chování spojené s potravou	27
3.4	Pomoc k udržení psa v novém domově	27
4	Závěr	29
5	Literatura.....	30

1 Úvod

Problematika psů bez domova je zásadním a stále aktuálním tématem. Útulky projde ročně velké množství ať už psů zatoulaných nebo psů, kterých se majitel cíleně zbavil. Značná část psů byla v historii týrána, což má za následek určité formy problémového chování, které může mít vliv na následnou adopci psa. Někteří z těchto psů najdou nové domovy, jiní stráví roky života v útulcích. Může se stát, že někteří z nich již nový domov nenajdou.

S problémem opuštěných psů se nesetkáváme pouze rámci celé Evropy ale i například v rámci USA. Americká společnost pro prevenci krutosti na zvířatech (American Society for the prevention of Cruelty to Animals) odhaduje, že ve Spojených státech funguje přes 13 000 útulků pro zvířata. Každý rok vstoupí do amerických útulků pro zvířata přibližně 6,3 milionu opuštěných zvířat, z toho je přibližně 3,1 milionu psů (ASPCA 2019).

Celkový počet psů v Evropě se odhaduje na 89,8 milionu (FEDIAF 2020). Evropská společnost pro psy a welfare (European Society of Dog and Animal Welfare) odhaduje, že v rámci Evropy je okolo 100 milionů opuštěných zvířat (ESDAW 2013). Počet opuštěných psů není nikde uveden. Pokud bychom se samostatně podívali na Evropskou unii, tak v rámci EU se celkový počet psů odhaduje na 70,5 milionu (FEDIAF 2020). Ani v rámci EU není nikde přesně uveden údaj o počtu opuštěných psů.

V České republice se celkový počet psů odhaduje na 2,2 milionu psů (FEDIAF 2020). Tento počet je však jen přibližný, protože v České republice neexistuje žádný oficiální registr, který by spravovala veřejná správa. Statistiky tohoto typu nevede ani český statistický úřad (Kvapilová 2021). Počet opuštěných psů, respektive psů v útulku se v České republice odhaduje na 5 tisíc (Němec 2015).

2 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce bylo shromáždit klíčovou odbornou literaturu, zabývající se faktory, jež ovlivňují délku umístění psa v útulku, a tu poté zpracovat do přehledné literární rešerše.

3 Literární rešerše

3.1 Útulky pro psy v České republice

3.1.1 Legislativa a provoz útulku

Na útulky v České republice se vztahuje zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání a také zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon.

Dle zákona 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, mohou útulky zakládat, provozovat a rušit obce nebo právnické či fyzické osoby, které mají oprávnění k výkonu činnosti ve spolupráci s obcemi. V České republice proto najdeme útulky, které jsou vedené obcemi, tzv. městské útulky nebo útulky ve správě právnických či fyzických osob.

Dle zákona 166/1999 Sb., o veterinární péči *„Odchyt zvířat bez pána a toulavých a opuštěných zvířat může provádět fyzická osoba, která absolvovala specializovanou odbornou přípravu se zaměřením na tuto činnost organizovanou vysokou školou uskutečňující akreditovaný studijní program v oblasti veterinárního lékařství nebo veterinární hygieny, složila závěrečnou zkoušku a získala tak osvědčení o způsobilosti k této činnosti. Pečovat o toulavá a opuštěná zvířata v útulcích pro zvířata mohou pouze osoby, které mají uvedené osvědčení“*.

Od 1.11.2017 zavedl veterinární zákon nová opatření vztahující se k útulkům pro zvířata. Zadal povinnost požádat místně příslušnou Krajskou veterinární správu o registraci útulku. Tato povinnost se vztahuje bez výjimky na všechny provozovatele zařízení pro zvířata, kteří poskytují péči toulavým a opuštěným zvířatům (Zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon).

Dle dat Státní veterinární správy České republiky bylo ke konci roku 2021 registrováno 310 útulků (Státní veterinární správa 2022).

3.1.2 Typy útulků

3.1.2.1 Obecní útulek

Obecní útulek vlastní a spravuje samospráva města, okresu, čtvrti nebo obce. Je plně podporován z daní (Millerová 2014). Úkolem těchto útulků je odchytávat a přijímat ztracená a toulavá zvířata a tímto jednáním chránit a udržovat bezpečnost lidí. Jejich povinností je minimalizovat výskyt zvířat, která způsobují automobilové nehody, poškozují majetek lidí, ohrožují lidské životy nebo šíří choroby. Též se mohou podílet na vzdělávání široké veřejnosti a předcházet tak možnému přemnožení zvířat (Moulton et al. 1991).

3.1.2.2 Neziskový útulek

Jedná se o neziskovou organizaci. Tyto organizace nejsou finančně podporovány obcemi. Velká část příjmů těchto útulků je získávána pomocí finančních sbírek nebo aukcí, které sami pořádají. Další finanční podporu získávají tyto útulky díky příspěvkům dárců. Většinou se jedná o tzv. „útulky s otevřeným příjmem“, což znamená, že přijímají téměř všechna zvířata. Jsou to většinou zvířata opuštěná nebo odebraná svým majitelům. O přijatá zvířata pečují, dokud mohou. Stejně jako obecní útulky tak i neziskové útulky aktivně zajišťují programy, které

vedou k rychlejší adopci a též vedou programy pro kastraci zvířat. V případě příjmu týraných zvířat, se aktivně zúčastňují šetření a stíhání těchto případů (Millerová, 2014).

3.1.3 Adopce psa z útulku

Pro všechny útulky platí stejné zákony a většina útluků má také velmi podobné podmínky adopce.

Pokud chce člověk adoptovat psa setká se především s občanským zákoníkem. Jde tam především o vlastnické právo, o podmínky nálezu a přivlastnění psa. Dle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. se budeme řídit především § 1059 odst. 1, který uvádí „*Je-li nalezeno zvíře zjevně určené k zájmovému chovu a nepřihlásí-li se o ně nikdo do dvou měsíců od vyhlášení nálezu, nabude k němu nálezce vlastnické právo.*“ Pokud by nálezce psa nechtěl, nahlásí to obci § 1059 odst. 2 říká, že „*svěří-li obec zvíře neodvolatelně osobě, která provozuje útulek pro zvířata, může tato osoba se zvířetem volně nakládat, pokud se o ně nikdo nepřihlásí do čtyř měsíců ode dne, kdy jí bylo zvíře svěřeno. Byl-li nález vyhlášen až po předání zvířete, počne lhůta běžet od vyhlášení nálezu.*“

Budoucí majitel tedy musí počítat s tím, že pokud se o psa během následujících 4 měsíců po adopci přihlásí původní majitel, bude mu jej muset vrátit, ač mu bude náležet nárok na úhradu vzniklých nákladů. V běžné praxi bývají tyto případy jen zřídka, neboť dospělá zvířata mohou být vydána z útulku novému osvojiteli nejdříve za 7 dní od nálezu. Původní majitel, pokud má o ztraceného psa zájem, se do této doby stihne většinou přihlásit (Útulek Bzenec-podmínky pro adopci).

Psi v útulku mohou být vydáni osobám starším 18 let, kteří se prokáží průkazem totožnosti., nebo pak osobám mladším 18 let. To je možné pouze se souhlasem zákonného zástupce. Uchazeč musí mít dobré podmínky pro chov psa, popřípadě souhlas majitele bytu, jestliže žije v pronájmu (Útulek Děčín-podmínky pro adopci). Při adopci je podepisována takzvaná smlouva o převzetí zvířete do vlastní péče (Útulek Bzenec-podmínky pro adopci).

Útulky se snaží vynaložit spoustu úsilí k tomu, aby nová adopce byla co nejvhodnější a nastalo co nejméně problémů. Útulky proto mohou odmítnout potenciálního osvojitele a psa k osvojení mu nevydat, pokud budou mít podezření že nebudou dodrženy stanovené podmínky. Pokud by se vyskytly neřešitelné problémy, je možnost vrátit adoptovaného psa zpět do útulku (Útulek Bzenec-podmínky pro adopci).

3.2 Faktory ovlivňující umístování psů z útulků

Faktory, které ovlivňují adopci psů z útulku lze rozdělit do více kategorií. Jedná se o faktory týkající se samotných psů, faktory související s potenciálním osvojitelem a faktory související s prostředím (Žák et al. 2015).

Největší vliv na úspěšnou adopci psů z útulku mají faktory související se psem. Do těchto faktorů je zařazováno zbarvení srsti (Fratkin & Baker 2015; Blecker et al 2013), pohlaví (Patronek et al. 1995; Lepper et al. 2002; Clevenger & Kass 2003; Diesel et al. 2007), věk (Hart et al. 1998; Lepper et al. 2002; Clevenger & Kass 2003; Němcová & Novák 2003; Brown et al. 2013), velikost (Brown et al. 2013), plemeno (Patronek et al. 1995; Lepper et al. 2002; Diesel et al. 2007; King et al. 2009; Sietou et al. 2014), chování (Luescher & Medlock 2009;

Protopopova et al. 2014) a kastrace (McHarg et al. 1995; Patronek et al. 1995; Marston et al. 2004).

Další, poměrně velký vliv na úspěšnou adopci psů z útulku mají jak faktory související s potencionálním osvojitelem, do nichž zapadá pohlaví, věk, finanční možnosti (příjem) a vzdělání osvojitele, tak faktory související s prostředím, do kterých zařazujeme především obohacování klece o pelech a hračky, čistotu klece, vliv prostředí, ve kterém je pes vyfotografován a také prostředí celého útulku.

3.2.1 Faktory související se psem

3.2.1.1 Zbarvení srsti psa

Mnoho potencionálních osvojitelů se rozhodne adoptovat psa pouze na základě toho, jak daný pes vypadá a většina z nich se zaměří primárně na zbarvení jeho srsti (Fratkin & Baker 2015). Různé zbarvení srsti působí na potencionálního osvojitele jinak a obecně existují zbarvení, která jsou více atraktivnější, a tak více preferovaná. Mezi zbarvení více preferovaná patří strakatost, zbarvení blue nebo red merle, neobvyklá zbarvení a také světlá zbarvení (Fratkin & Baker 2015). Světle zbarvení psi jsou vnímáni jako méně ohrožující a více přátelští oproti psům tmavého zbarvení, kteří působí spíše nepřátelsky, nebezpečně a děsivě (Blecker et al 2013; Fratkin & Baker 2015).

Obecně jsou světle zbarvení psi atraktivnější pro potencionální osvojitele (Posage et al. 1998). Avšak tento faktor může být ovlivněn a provázán s dalšími faktory. Pokud je pes příslušníkem určitého plemene, nemusí mít zbarvení srsti až takový vliv na adopci. Jako příklad lze uvést labradorského retrívra. Pro toto plemeno je typické černé zbarvení, ale i přesto mu toto zbarvení neprodlužuje dobu pobytu v útulku. Podobně tomu je také u stafordširského bulteriéra, u kterého černé zbarvení mělo vliv na kratší dobu pobytu v útulku než zbarvení žíhané, které je pro toto plemeno typické (Nakamura et al. 2020).

Můžeme se také setkat s potencionálními osvojiteli, kterým na zbarvení srsti psa nezáleží (Cohen & Todd 2019). V Austrálii uvedlo 65 % osvojitelů zbarvení psa za nedůležité (King et al. 2009) a v Itálii toto procento bylo ještě vyšší (76 %) (Diverio et al. 2016).

3.2.1.2 Pohlaví psa

Další faktor, který ovlivňuje délku pobytu psa v útulku je pohlaví. Velmi záleží na osvojiteli, pro které pohlaví se rozhodne. Někteří osvojitelé považují pohlaví za velmi důležitý faktor při výběru psa, ale mnozí jej považují za nedůležitý (Marston et al. 2005).

Ve většině případů mají fenky prokazatelně kratší dobu pobytu v útulcích oproti psům (Patronek et al. 1995; Lepper et al. 2002; Clevenger & Kass 2003; Marston et al. 2004; Mondelli et al. 2004; Diesel et al. 2007; Žák et al. 2015).

Jedním z důvodů, proč jsou fenky adoptovány častěji může být jejich povaha. Fenky mají obecně klidnější povahu než psi. Je také možné, že kratší doba pobytu fen je způsobená jejich nižším počtem v útulcích (Diesel et al. 2007).

3.2.1.3 Věk psa

Věkovou kategorií, která se v útulcích nachází nejčastěji, jsou mladí a dospívající psi (Salman et al. 1998). Tito psi tvoří až 72,5 % z psů, kteří do útulku vstoupí (Patronek et al. 1995). Rozdělení do věkových kategorií bývá v každém útulku lehce rozdílné. Nejčastěji jsou psi přijatí do útulku rozdělení do kategorií, kterými jsou: psi ve věku do 1 roku, psi ve věku od jednoho roku do tří let, psi ve věku od čtyř do šesti let, psi ve věku od sedmi do devíti let a psi starší devíti let. Nejobsáhlejší skupinou psů v útulku jsou právě mladí psi do jednoho roku (48,9 %), dále se jedná o psy od jednoho roku do tří let (26,5 %), od 4 do 6 let (17,2 %) a od 7 do 9 let (5 %) následuje pak skupina psů starších 9 let pouze jen 2,4 % (Žák et al. 2015).

Nejkratší dobu pobytu v útulcích mívají štěňata (do 1 roku věku), čímž se stávají nejpřijatelnější věkovou kategorií k adopci, kterou potencionální osvojitelé vyhledávají (DeLeeuw et al. 2010; Garrison et al. 2014; Goleman et al. 2014; Žák et al. 2015). Následuje je skupina psů od jednoho roku do tří let a skupina psů od čtyř let do šesti. Mezi těmito věkovými kategoriemi není velký rozdíl v délce doby pobytu v útulku, ale doba pobytu těchto dvou věkových kategorií je výrazně delší než u věkové kategorie štěňat. Mnohem delší dobu strávenou v útulku než tři předešlé věkové kategorie, mají psi ve věku od šesti do devíti let a psi starší devíti let (Patronek et al. 1995; Hart et al. 1998; Lepper et al. 2002; Němcová & Novák 2003; Previde et al. 2003; Brown et al. 2013; Žák et al. 2015).

Nejdelší dobu pobytu v útulku, jak bylo již zmíněno, mají psi od šesti do devíti let a psi starší devíti let. Pro spoustu potencionálních osvojitelů jsou starší psi nezajímaví či mohou být bráni jako přítěž, kvůli zvýšenému riziku zdravotních problémů. Tyto zdravotní problémy mohou představovat pro potencionálního osvojitele nepřekonatelnou překážku v adopci, jelikož zvýšené riziko zdravotních problémů může vyžadovat vyšší náklady na zdravotní péči (Clancy & Rowan 2003). Ovšem někteří potencionální osvojitelé na danou situaci nahlíží zcela opačně. Pokud je starší pes v útulku už delší dobu jeho šance na adopci se zvyšují ve vztahu k věkové kategorii dospělých psů (The Council of Europe 1987). Jedním z možných důvodů, proč je atraktivnější psí senior, může být lítost potencionálního osvojitele. Osvojitelé chtějí starému psu pomoci a poskytnout mu dobré zázemí, kde by mohl dožít. Druhým důvodem pro adopci psích seniorů může být zvýšená propagace starých psů, kterou vede sám útulek (Cain et al. 2020).

3.2.1.4 Velikost psa

Do útulku se dostávají psi různých velikostí. I velikostní kategorie si každý útulek určí sám a v každém útulku se tyto kategorie mírně liší. Nejčastěji se velikosti psů dělí do tří kategorií. První kategorií jsou psi malé velikosti (tj. do 35 cm v kohoutku), druhou kategorií jsou psi střední velikosti (tj. od 35-50 cm) a poslední kategorií jsou psi velké velikosti (tj. 51-65 cm). Někdy se objeví i psi spadající do kategorie psi obří velikosti (tj. nad 65 cm v kohoutku). Tato kategorie se objevuje jen zřídka (Žák et al. 2015).

Nejkratší dobu pobytu v útulku mají psi spadající do kategorie malých psů. Naopak nejdelší dobu pobytu v útulku mají psi spadající do kategorie psů střední a velké velikosti (Brown et al. 2013). Psi malé velikosti strávili v útulku 21 dní oproti psům střední a velké velikosti, kteří strávili v útulku 29 a 30 dní (Žák et al. 2015).

Velikost může být pro potencialního osvojitele velmi důležitým faktorem. Ovšem existují určitá omezení, která brání osvojitelům si vybrat velikost psa o kterou by měli opravdový zájem a musejí zvolit velikost jinou. Toto omezení se týká převážně bydlení, které brání osvojitelům si adoptovat psi středních nebo velkých velikostí (Moorhead 1998; Shore et al. 2003). Velcí psi mohou také vzbuzovat pocit strachu a nebezpečí a to především, pokud se v domácnosti vyskytují malé děti (Chun et al. 1982). Stejně obavy vznikají i o další domácí mazlíčky, kteří obývají stejnou domácnost s osvojitelem (Clancy & Rowan 2003). Posledním důvodem, proč volba potencialního majitele vede k výběru malého psa, je právě proto, že jejich držení je méně nákladné a obecně je o psy malého vzrůstu snadnější péče (Žák et al. 2015; Cain et al. 2020).

3.2.1.5 Plemeno psa

Jak již bylo zmíněno, velká spousta potencialních osvojitelů si svého budoucího psa vybírá na základě vzhledu (Weiss et al. 2012). Obecně vzhled je považován za jeden z nejdůležitějších faktorů poté, co osvojitel začne uvažovat o adopci psa z útulku (Protopova et al. 2012; Weiss et al. 2012; Garrison et al. 2014; Weiss et al. 2014), proto určitá podobnost plemeni může zajistit psovi rychlejší odchod do nového domova (Brown et al. 2013; Svoboda & Hoffman 2015). Někteří osvojitelé považují podobnost plemeni za mnohem důležitější faktor než třeba zbarvení srsti (Sinski et al. 2016).

Velké množství potencialních osvojitelů uvádí, že jejich budoucí pes by měl být čistokrevný (Patronek et al. 1995; Lepper et al. 2002; Diesel et al. 2007; King et al. 2009; Sietou et al. 2014), jelikož vzhled čistokrevného psa je mnohem předvídatelnější než křížence (Weiss et al. 2012). Proto jsou více žádáni čistokrevní psi, jelikož osvojitel má jistotu, že získá psa, kterého chtěl (Holland 2019). Je jen velmi málo osvojitelů, kterým na podobnosti určitému plemeni nezáleží (Luescher & Medlock 2009).

Bavíme se o tom, že větší šanci na adopci mají čistokrevní psi. Otázkou je, jak lze poznat, že tento přijatý pes je doopravdy čistokrevný, pokud ho nepřivede sám majitel a neodevzdá k němu příslušné dokumenty. Veškerá tvrzení, o tom že pes je čistokrevný, poskytuje zaměstnanec útulku, který tohoto psa vyhodnotí jako příslušníka určitého plemene, ale toto tvrzení nemusí být v souladu s genetickou analýzou plemene (Voith et al. 2009). Jen asi 5 % psů, kteří vstoupí do útulku mají potvrzený svůj původ (Gunter 2018). Z tohoto důvodu je velmi obtížné studovat vliv plemene na rychlejší adopci z útulku (Cain et al. 2020).

Další vliv, který ovlivňuje adopci a zároveň je velmi úzce spjatý s podobností plemeni je vliv módy na společnost. Tento sociální faktor velmi ovlivňuje rozhodování potencialních osvojitelů o tom, které plemeno si pořídí, bez ohledu na to, kde tohoto jedince získají ať už je to od chovatele konkrétního plemene či adopcí podobně vypadajícího jedince z útulku (Herzog 2006; Chirlanda et al. 2013).

3.2.1.6 Chování psa

Chování psů v útulku je jedním z velmi probíraných faktorů. Tento faktor je jeden z nejnovějších, proto výsledky studií nejsou zcela přesné, jelikož nemají úplně ustálené postupy.

Během několika let, kdy v útulku byl realizován výcvikový program vedený dobrovolníky se délka pobytu psů v útulku zkrátila, především se jednalo o psy, kteří v útulku již strávili delší čas (Braun 2011). Nejčastěji se v těchto výcvikových programech zaměřuje na výcvik poslušnosti (Luescher & Medlock 2009), snaží se psa naučit lépe komunikovat s potencionálním osvojitelem (Protopopova et al. 2012) a také se posuzovalo samotné chování psa v kotci (Protopopova et al. 2014).

Nácvik poslušnosti se týkal především typických základních povelů a schopností jako je netahání na vodítku, sezení na povel, neskákání na lidi a neštěkání v kotci (Luescher & Medlock 2009). Výcvik psů k tomuto žádoucímu chování měl velmi dobrý vliv na psy. Psi některé z těchto naučených chování začali více projevovat, ovšem tyto projevy chování neměli žádný velký dopad na délku pobytu psa v útulku (Herron et al. 2014). Díky velkému množství trénovaného chování je obtížné určit přesné chování, které vedlo ke snížení doby pobytu psů v útulku a napomohlo tak rychlejší adopci (Protopopova et al. 2014).

Stejně tak výcvik psa k větší komunikaci s potencionálním osvojitelem, do kterého bylo zahrnuto hledění psa do očí osvojitele. Ačkoli výcvik a manipulace zvýšila pohled směrem k osvojiteli, nebyl zaznamenán výrazný vliv na rychlejší adopci (Protopopova et al. 2012).

Chování samotného psa má také výrazný vliv na rozhodnutí potencionálního osvojitele. Tři způsoby chování psa mají významný vliv na délku pobytu psa v útulku. Jedná se o tyto tři způsoby: pohyb tam a zpět v kotci, odvrácení od potencionálního osvojitele a trávení času v zadní části kotce. Psi, kteří se ve svém kotci pohybovali tam a zpět, si prodloužili svou dobu pobytu o 15 až 25 dní (Protopopova et al. 2014). Zvýšený pohyb nebo hyperaktivita mohou pro potencionálního osvojitele představovat problém (Luescher 1993). Potencionální osvojitel se může domnívat, že zvýšená aktivita psa v kotci může značit stereotypní chování indikující špatné duševní zdraví. Psi, kteří se odvrátili od potencionálního osvojitele si délku pobytu prodloužili o 15 dní a psi, kteří trávili svůj čas v zadní části kotce si svoji délku pobytu v útulku prodloužili o 30 dní (Protopopova et al. 2014).

Překvapivé bylo, že osvojitelé nebyli citliví na některá chování psů z útulku, které bylo dříve považováno za velmi důležité (Wells & Hepper 1992; Luescher & Medlock 2009; Protopopova et al. 2012). Sezení, koukání, neštěkání a neskákání na dveře kotce výrazně nezkrátilo délku pobytu psů v útulku. Ve skutečnosti bylo skákání po osvojitelích uvedeno jako časté chování, které vykazovali psi z útulku před tím, než byli adoptováni (Weiss et al. 2012), což dále naznačuje, že skákání nebrání adopci (Protopopova et al. 2014). Dalším uváděným způsobem chování je štěkot. I když štěkání neovlivňuje délku pobytu psů v útulku, může být toto chování nežádoucí z jiného hlediska. Štěkot zvyšuje míru hluku v útulku, o kterém bylo zjištěno, že je pro psy stresorem (Sales et al. 1997, Coppola et al. 2006).

Když zahrneme chování jako faktor k porovnání s ostatními faktory, nemá chování až takový význam. Pro potencionálního osvojitele je spíše důležitý vzhled psa než jeho chování (Protopopova et al. 2014).

Někteří osvojitelé nezvažují adopci psa z útulku, jelikož se domnívají a vnímají některé chování psů z útulku jako problémové. V Austrálii toto tvrzení uvedlo 33 % současných i potencionálních osvojitelů (Mornement et al. 2012).

3.2.1.7 Kastrace

Velmi pozitivní vliv na adopci psa z útulku má kastrace (McHarg et al. 1995; Patronek et al. 1995; Marston et al. 2004).

Kalifornská univerzita v Davisu (UCD) spolupracovala s útulky a podílela se na zjištění, jaký vliv má před adopční kastrace. Studenti veterinární medicíny na UCD kastrovali psy z útulku. Kastrovaní psi byli následně vráceni zpět do útulku a čekali na adopci. Vliv před adopční kastrace byl znatelný. Výrazně vyšší míru adopce měli psi kastrovaní na UCD než psi nekastrovaní, kteří zůstali ve srovnávací skupině v útulku. Až 71 % kastrovaných fen a 70 % kastrovaných psů bylo adoptováno dříve oproti 49 % nekastrovaným fenám a 41 % nekastrovaným psům ze srovnávací skupiny (Clevenger & Kass 2003).

Tyto výsledky naznačují, že před adopční kastrace je velmi dobrý krok pro urychlení adopce. Kastrace silně snižuje riziko, že by pes neměl být adoptován. V některých útulcích, jako je tomu například v útulku Yolo Countyshelter, jsou kastrovaní psi k dispozici za podstatně snížený poplatek a novému osvojiteli odpadá odpovědnost za vykastrování nově pořízeného psa z útulku, proto i tato varianta může na nového osvojitele působit pozitivně a může se díky tomu rozhodnout pro adopci kastrovaného jedince (Clevenger & Kass 2003). Ovšem ne ve všech útulcích se psi kastrují před adopcí, proto odpovědnost kastrace spadá na nového majitele. Průřezová studie koček a psů ve Spojených státech zjistila, že v průměru bylo vykastrováno pouze 30 % zvířat po adopci. Tímto jednáním majitelé, kteří z nějakého důvodu zvíře kastrovat nedají, zvyšují přemnožení zvířat ve světě (Mahlow 1999).

3.2.2 Faktory související s osvojitelem

Tyto faktory velmi blízce souvisejí s rychlejší adopcí psů, ale nevztahují se k psovi samotnému, souvisejí s osvojitelem a zařazujeme k nim pohlaví, věk, finanční možnosti (příjem) a vzdělání osvojitele.

Potencionálního osvojitele mohou k adopcí psa z útulku vést určité etické hodnoty (Holland 2019), které mu říkají, že adopce psa z útulku je správná věc (Bir et al. 2016).

3.2.2.1 Pohlaví

Jedním z důležitých faktorů, který se týká potencionálního osvojitele je pohlaví. Žena a muž mají každý rozdílný názor, z kterého zdroje si psa pořídí. Ženy spíše preferují adopci nebo záchranu jako způsob získání psa ve srovnání s muži, kteří dávají přednost spíše nákupu psa od chovatele. Ženy (40 %) častěji než muži (32 %) uvedli jako jediný zodpovědný způsob, jak si pořídít psa, adopci nebo záchranu (Bir et al. 2017; Reese et al. 2017).

3.2.2.2 Věk

Věk je také označen za velmi důležitý faktor, který má velký vliv na osvojitele při rozhodování se, z jakého zdroje si psa pořídí. Zejména přesvědčení starších osvojitelů (ve věku 55-88 let) se výrazně lišilo od ostatních mladších kategorií (18-34 let a 35-54 let) (Bir et al. 2017). Například lidé ve starší kategorii byli více nakloněni k pořízení čistokrevného psa od chovatele, jelikož podporují představu, že by lidé měli mít na výběr kde a jakého psa si pořídí (Holland 2019). Oproti tomu mladší osvojitelé se výrazně přiklání k výhradní adopcí psa

z útulku i přes to, že mají se staršími osvojiteli velmi podobný názor na chov psů (Woodhead et al. 2018).

Vznikly spekulace, že tato představa starších osvojitelů se může odvíjet od zkušeností, které získali během života. Dalším rozdílem je, že mladší osvojitelé se více zabývají dobrými životními podmínkami psů v útulcích a jsou lépe informováni o situaci v útulku. Mladší osvojitelé proto bývají citlivější právě k těmto problémům týkajících se dobrých životních podmínek psů v útulcích, a proto volí raději adopci psa nežli pořízení psa od chovatele (Holland 2019). Většina mladých lidí taktéž v útulcích pomáhá a má větší kontakt s opuštěnými a toulavými psy. Tyto důvody mohou proto vysvětlovat větší zájem mladší generace o adopci psů z útulku.

3.2.2.3 Finanční možnosti (příjem)

Velkou roli v rozhodování se, zda si psa pořídit od chovatele či psa adoptovat, mají také finanční možnosti (příjem) potencionálního osvojitele. I přesto, že by si chtěl potencionální osvojitel pořídit psa od chovatele, nemusí mu to jeho finanční situace dovolit, a proto začne uvažovat nad adopcí psa z útulku.

Potencionální osvojitelé s příjmem nižším než 20 000 amerických dolarů ročně si spíše pořizovali psy z útulku či si psa vzali od člena rodiny nebo jiné osoby. U lidí, kteří měli vyšší příjmy (150 000 amerických dolarů ročně), byla výrazně vyšší pravděpodobnost, že si psa pořídí radši od chovatele nežli adopcí z útulku (Reese et al. 2017).

Oproti tomu v novější studii Woodheada et al. (2018) neměl roční příjem domácností výrazný vliv na adopci psů z útulku.

3.2.2.4 Vzdělání

Rozhodnutí potencionálních osvojitelů, ve vztahu k pořízení psa, může být ovlivněno různými zdroji informací, které se od sebe liší jejich obsahem a kvalitou.

Ke zjišťování informací stačilo 40 procentům potencionálních osvojitelů méně než týden k tomu, aby se rozhodli, zda adoptují psa z útulku či si ho koupí od chovatele (Holland 2019). Až 20 % potencionálních osvojitelů nevyhledávalo žádné informace před pořízením psa (People's Dispensary for Sick Animals 2018). Potencionální osvojitelé se totiž mohou domnívat, že mají dostatečné zkušenosti, a proto se nemusejí před pořízením psa dále vzdělávat (Kuhl 2017). Tato čísla mohou ale také upozornit na impulzivní jednání osvojitelů, kteří si bez rozmyšlení psa pořídí hned bez toho, aniž by si zjistili dostatečné informace a připravili se na nového společníka (Holland 2019).

Je mnoho zdrojů, kde si potencionální osvojitel může informace vyhledat a dále se vzdělávat. Nejoblíbenějšími zdroji informací, které osvojitelé uvedli jsou vyhledávání na internetu (19 %) (Kuhl 2017) a (36 %) (People's Dispensary for Sick Animals 2018), knihy (16 %), chovatelé (12 %), přátelé nebo rodina (11 %), informace získané prostřednictvím e-mailů (16 %) a také příspěvky na webových stránkách a fórech (16 %). Jedním z nejvíce preferovaných zdrojů získávání informací jsou rozhovory tváří v tvář s veterináři nebo chovateli (56 %) (Kuhl 2017). S největší pravděpodobností používají internet k rozvíjení svého vzdělání v oblasti pořízení psa, především mladí lidé ve věku 25-34 let (People's Dispensary for Sick Animals 2013).

Velká popularita internetu k získávání nejrůznějších informací je pravděpodobně dána tím, že internet je jeden z nejlépe dostupných zdrojů. Na internetu najdeme nepřeberné množství různých informací, i k tématu pořízení psa. Bylo by proto vhodné prozkoumat kvalitu informací, které se k potenciálním osvojitelům skrz internet dostává (Holland 2019).

3.2.3 Faktory související s prostředím

K faktorům souvisejícím s prostředím můžeme zařadit to, zda je pes vyfotografován v kotci či mimo něj (Thorn & Mitchell 2013), čistotu kotce, prostředí celého útulku (Luescher & Medlock 2009) a obohacování kotce o pelechy a hračky (Wells & Hepper 2000).

První věc, kterou potenciální osvojitel vidí a podle čeho volí, jestli se vůbec pojede podívat na psa do útulku, je fotografie. Rozhodování potenciálního osvojitele velmi ovlivňuje prostředí, ve kterém je pes vyfotografován. Na fotografiích vidíme psa vyfotografovaného ve dvou prostředích, buďto v prostředí kotce nebo mimo kotec (tráva, rostliny). Tento faktor je velmi ovlivněn vnímáním dané situace osvojitelem. Někteří osvojitele projeví větší zájem o psy, kteří byli vyfotografováni v přirozeném prostředí (mimo kotec) a tím zkrátili dobu pobytu v útulku (Thorn & Mitchell 2013). Jsou zde také osvojitelé, kteří projeví větší zájem o psy, kteří byli vyfotografováni v prostředí kotce a tím jim zkrátili dobu pobytu v útulku (Lampe & Witte 2014; Nakamura et al. 2020). V tomto případě je možné, že psi vyfotografováni v útulku, spíše vypadali že potřebují pomoci, a proto byla jejich doba pobytu v útulku kratší. V tomto směru by bylo zapotřebí dalších výzkumů k porovnání.

Typickým faktorem, který ovlivňuje vnímání osvojitele a tím napomáhá rychlejší adopci, je čistota kotce. Pro potenciální osvojitele je mnohem příjemnější vidět psa v čistém kotci nežli ve špinavém kotci s výkaly a nepořádkem (Wells & Hepper 1992).

Obohacení prostředí celého útulku neprokázalo žádný velký vliv na rychlejší adopci psů. I když prostředí útulku bylo obohaceno o dekorace jako jsou plastové rostliny či barevné tabulky jmen psů, nic z toho znatelný vliv na adopci nemělo (Luescher & Medlock 2009).

Enrichment kotce na každého potenciálního osvojitele působí jinak. Většina potenciálních osvojitelů dává přednost psům v útulku, kteří u sebe v kotci mají hračku či pelech než těm, kteří mají prázdný kotec. Během období, kdy hračky a pelechy byly umístěné v kotci byla míra adopce vyšší než v období, kdy hračky a pelechy v psích koticích nebyly (Wells & Hepper 2000). Ovšem je zde i malá část potenciálních osvojitelů, kteří nepřikládají hračkám nebo pelechům velkou váhu a jejich rozhodnutí pro adopci to nezmění (Protopopova et al. 2014).

Enrichment kotců nemělo funkci pouze estetickou. Toto obohacení kotce vedlo ke zlepšení chování psů a tím přispělo k vyšší míře adopce (Wells & Hepper 2000). Potravinové hračky v koticích v útulku mohou zvýšit úroveň aktivity (Hubrecht 1993; Schipper et al. 2008), ale zároveň snížit pohyb (Hubrecht 1993) a štěkání (Schipper et al. 2008). Co se týká jiných nejedlých a nezničitelných hraček, ty nemění chování psů, protože psi tyto předměty obecně ignorují (Wells 2004; Pullen et al. 2012). Hračky, i když podporují aktivitu psa, mohou také odradit psy od toho, aby věnovali pozornost potenciálním osvojitelům (tj. čelem dopředu) (Pullen et al. 2010). Co se týká obohacení kotců prostřednictvím pelechů, je prokázáno, že pobyt psa v přední části kotce zvyšuje šanci na rychlejší adopci (Protopopova et al. 2014), pelech

ovšem může toto chování upozadit. Pes tráví více času v zadní části kotce v pelechu a nemá takový zájem o potencionálního osvojitele, což může adopci bránit (Pullen et al. 2010).

3.3 Důvody k vrácení psů po adopci

Odevzdávání psů do útulků je velmi rozšířené. Ročně se do útulků odevzdá až tisíce psů (Coe et al. 2014; Weiss et al. 2015). Majitelé, kteří se vzdávají psů, uvádějí nejčastější důvody pro vzdání se psa neschopnost se o psa nadále postarat (Mondelli et al. 2004), stěhování do nového bydlení, ve kterém není možné mít psa, změny životního stylu, nemoci, které brání v tom si psa nadále ponechat. Dalšími velmi podstatnými důvody k odevzdání psa jsou také problémy s chováním, které pes vykazuje a mohou hrát významnou roli ve vybudování vztahu mezi majitelem a psem a tím znemožnit si psa nadále ponechat (Salman et al. 1998; Salman et al. 2000; New et al. 2004).

Problémy s chováním hrají důležitou roli při vrácení psů zpět do útulku. Více než polovina majitelů, kteří se svého psa vzdali, uvedli, že pes vykazoval problémové chování, a to znemožňovalo si psa nadále ponechat. Nejčastějšími uváděnými problémy chování psů jsou vokalizace, ničení, agrese (Mondelli et al. 2004), úzkosti, fobie a vylučování.

Dalšími důvody pro vrácení psa jsou také jeho vlastnosti nebo vzhled. Vzdání se psa je spojeno například s věkem psa (New et al. 2000, Scarlett et al. 1999), velikostí psa (Shore et al. 2003), s plemenem psa (New et al. 2000), úrovní jeho vycvičenosti (Scarlett et al. 2002), zda měl v minulosti zdravotní potíže nebo byl zraněný (Zawistowski et al. 1998; American Humane Association 2013).

Útulky pro zvířata velmi často posuzují chování příchozích psů, aby pomohli určit jejich vhodnost pro budoucí adopci a vybrali tak správného budoucího osvojitele. Standardizované hodnocení chování psa poskytuje užitečné informace o chování, zejména v kombinaci se zprávami od předchozích vlastníků (Clay et al. 2020). Díky tomuto hodnocení může útulek co nejefektivněji najít vhodného potencionálního osvojitele (Powell et al. 2021). Ovšem tyto informace, které jsou potencionálnímu osvojiteli poskytnuty, nemusejí být osvojitelem pochopeny stejně jako zaměstnancem útulku a tím může dojít k tomu, že pes nesplní očekávání majitele a bude navrácen zpět do útulku (Tami & Gallagter 2009; Mariti et al. 2012; Wan et al. 2012).

Aby bylo možné vyvinout opatření, které zabrání opuštění psů a zvýší šanci na jeho ponechání, je důležité porozumět situaci v domácnosti, která je rozhodnuta se svého psa vzdát a zjistit bariéry, které brání tomu si psa ponechat (Dolan et al. 2015).

3.3.1 Druhy problémového chování

Jak již bylo zmíněno výše, majitel se svého psa může vzdát kvůli problémovému chování, které pes vykazuje. Do problémového chování zařazujeme vokalizaci, ničení věcí, agresivitu, úzkosti, fobii a nežádoucí vylučování.

3.3.1.1 Vokalizace

Vokalizace je jedním z komunikačních prostředků psa, kterým pes komunikuje s okolím kolem sebe. Pes ke komunikaci používá štěkání, vytlí, kňučení a jiné. Ke štěkání může docházet

v rámci hry nebo je například součástí teritoriálního chování. Velmi často také štěká pes, který trpí separační úzkostí (Lund & Jørgensen 1999; Overall et al. 2001; Sherman 2008). Štěkáním se pes snaží komunikovat a sdělit různé informace. Příkladem může být upozornění na vetřelce, vynucování si pozornosti nebo vybití si přebytečné energie, pokud není dostatečně zaměstnán majitelem (Abrantes 2007).

Vytí v důsledku samoty psa je považováno za přirozenou reakci (Appleby et al. 2003) dále také kňučení je spojené s pocity tísně, podřízenosti, nejistoty a strachu. Kňučení se velmi často vyskytuje, když je pes fixován na svého majitele (Abrantes 2007). Tyto dva komunikační prostředky se mohou nadměrně projevit i při separační úzkosti (Appleby et al. 2003).

Pokud má pes problémy s vokalizací a obtěžuje s tím majitele či sousedy, je potřeba nejdříve určit příčinu tohoto chování. Tyto problémy je většinou zapotřebí řešit s pomocí odborníka (Overall et al. 2001). Je zde také možnost řešit problematickou vokalizaci za pomoci léků. Například při léčbě Fluoxetinem dochází k výraznému zlepšení (Sherman 2008).

3.3.1.2 Destruktivní chování

K destruktivnímu chování dochází nejčastěji v nepřítomnosti majitele (Overall et al. 2001) a může mít různé příčiny. Patří sem například hra, ta se vyskytuje nejčastěji u štěňat a mladých psů z důvodu nudy, vzrušivosti, frustrace, různé fobie nebo kognitivní dysfunkce (Sherman 2008). Taktéž se destruktivní chování může vyskytovat jako příznak separační úzkosti (Lund & Jørgensen 1999; Sherman 2000).

3.3.1.3 Agresivita

Agresivita je nejzávažnější problémové chování u psů, a taktéž může úzce souviset se separační úzkostí, která často přeroste až k projevům agresivního chování, kdy se pes agresivně projevuje nejdříve ke svému blízkému okolí a poté projevy používá čím dál častěji jako odpověď na různé stimuly (Pluijmakers et al. 2010).

Pes směřuje útoky na ostatní zvířata v domácnosti, lidi i majitele, ve snaze zbavit se narůstající frustrace nebo strachu. Nejvíce případů pokousání psem má na svědomí špatný nebo žádný trénink psa a sociální deprivace v úzkém věku (Pluijmakers et al. 2010).

Příčinou agresivního chování u psa může být komunikační bariéra mezi majitelem a psem a nedostatečná znalost chování psa. Majitel nemusí správně vyhodnotit psí chování a nevědomky může agresivitu psa podporovat (Serpell 1996), jelikož některá gesta jsou lidmi vnímána jako přátelská a pozitivní, ovšem z pohledu psa mají, ale odlišný význam (Abrantes 2007).

Agresivnímu chování u psa můžeme částečně předcházet pomocí pozitivního podmiňování místo donucovacích metod a trestů. Z důvodů používání násilné tréninkové metody se pes nemusí správně naučit komunikovat s lidmi a dalšími psy a může se projevovat agresivně (Aloff 2004). Štěňata se po narození učí správné vzorce chování od své matky a částečně je i dědí. Je pravděpodobné, pokud je fena agresivní či má jiné poruchy chování, že se toto chování projeví i u štěňat. Dalším rizikovým faktorem, který může vést k agresivnímu chování je nedostatečná socializace psů od tří do šesti měsíců věku (Appleby et al. 2002). Dalším důvodem k agresivitě může být nemoc psa. Je třeba nejdříve vyloučit zdravotní problémy před tím, než se s agresivním psem začne pracovat (Aloff 2004).

Nejlepším způsobem pro zlepšení nebo úplné odstranění agresivity u psa je vyhledat odbornou pomoc, vhodného trenéra nebo odborníka na psí chování (Serpell 1996). Trénink poslušnosti pod odborným dohledem totiž zlepšuje chování psa a vztah mezi majitelem a psem (Clark et al. 1991).

3.3.1.4 Úzkost

Úzkost u psů je popsána jako nespecifická plachost, která nesměruje k žádnému objektu (Mikulica 2004). Pokud jsou psi nuceni opustit své teritorium, může se u nich objevit plachost související se změnou prostředí. Velmi často se tato plachost objevuje u psů v útulcích (Dreschel 2010). Úzkostná zvířata reagují přehnaně na různé podněty. Může se u nich objevit přehnaná reakce třeba na manipulaci a jsou více náchylná k infekčním chorobám a parazitním onemocněním (Mikulica 2004; Dreschel 2010). Jestliže plachost nepřesáhne určitou mez, jedná se o přirozenou reakci na neznámé situace, lidi, zvířata a prostředí (Dreschel 2010).

3.3.1.5 Separační úzkost

Separační úzkost je jedno z nejčastějších problémových chování, kterým trpí nejen psi v útulcích. K projevům úzkosti, ať už fyzickým nebo behaviorálním, dochází pouze tehdy, kdy se majitel chystá pryč od psa nebo v jeho nepřítomnosti. V době, kdy se majitel chystá opustit byt začíná pes projevovat úzkost a neklid, projevuje strach z odchodu majitele. Může se stát, že se projevy psa stanou natolik intenzivní, že pes kouše majitele, nebo se staví do dveří, aby zabránil odchodu majitele z bytu (Lem 2002).

Stupeň závažnosti projevů separační úzkosti závisí na tom, jak hluboký vztah má mezi sebou majitel se psem. Pes může nad situací ztratit kontrolu a projev může dosáhnout paniky a pes může začít reagovat přehnaně (Herron et al. 2007).

Častý výskyt separační úzkosti se vyskytuje například u psů, kteří jako štěňata prodělali nějakou nemoc, nebo zůstali delší dobu o samotě, u psů, kteří byli hospitalizováni a také velmi často u psů nalezených (Lundt & Jørgensen 1999). Psi si vytváří velmi silné sociální vazby na své majitele. V případě separační úzkosti jsou tyto vazby ještě silnější. Pes je sociální zvíře, pro které je úzký sociální kontakt mezi rodiči, potomky a jednotlivými členy smečky velmi důležitý (McCrave 1991).

Separační úzkost je také velmi často pozorována u adoptovaných psů, které majitel opustil ve štěněcím věku a také u starších psů, kteří zažili nějakou zásadní životní změnu (Overall et al. 2001). V útulku se vyskytuje vysoký počet psů, kteří trpí separační úzkostí (Herron et al. 2007). Separační úzkost je častým důvodem, který vede majitele se vzdát svého psa a předat ho do útulku (Herron et al. 2014). Může se stát, že pes začne trpět separační úzkostí až po předání do útulku, pokud do té doby žil ve skupině psů a v útulku se dostal do sociální izolace (Sherman 2000).

Pokud pes žije v domácnosti s dalším psem, může separační úzkost vyvolat i ztráta jednoho ze psů, nebylo ovšem dokázáno, že pořízení nového psa by pomohlo tento problém vyřešit (Herron et al. 2014).

3.3.1.6 Fobie

Fobie je úzkostná porucha projevující se ohromujícím strachem, který je nepřiměřený a neopodstatněný a setrvává na stejné úrovni (Pluijmakers et al. 2010). Příčinou může být vrozená úzkost, která byla dále rozvíjena, nebo traumatický zážitek (Abrantes 2007). Další příčinou fobie je sociální deprivace v raném věku (Pluijmakers et al. 2010). Pokud má pes negativní zkušenost, která se odehrála s konkrétním člověkem, zvířetem, nebo na konkrétním místě, může si toto místo spojit s negativním zážitkem, a další konfrontace s tímto podnětem v něm vyvolá strach (Abrantes 2007). Dalším prohlubováním tohoto strachu může vzniknout fobie.

3.3.1.7 Vylučování

Vylučování moče a výkalů psa v bytě může mít různé důvody. Jedním z důvodů může být nečistota, například z důvodů špatného chovu, kde štěňata odchovávala nečistota fena. Dalšími důvody mohou být nedostatečná nebo žádná socializace v úzkém věku (Pluijmakers et al. 2010), nedostatečné venčení psa, značkování území, extrémní vzrušení, fobie, kognitivní dysfunkce nebo nemoc (Sherman 2000; Sherman 2008).

Vylučování v bytě také může být opět častým příznakem separační úzkosti (Sherman 2000; Lueger et al. 2000; Overall et al. 2001).

3.3.2 Problémové chování psů po adopci

K nejčastějším důvodům pro odevzdání psa do útulku nemusí patřit pouze důvody související s osvojitelem jako jsou například problémy s bydlením, osobní problémy nebo nemoc, ale k důvodům, které vedou k odevzdání psa do útulku může patřit například agresivní chování vůči lidem, dětem nebo ostatním domácím zvířatům v domácnosti (Mondelli et al. 2004).

Chování má značný dopad na pohodu psích společníků a na vazbu mezi člověkem a zvířetem. Následkem problémového chování může dojít k oslabení vazby mezi psem a člověkem, která může vést až k opuštění psa. Vzájemnou náklonnost lze popsat jako kombinaci času a činností strávených s domácím mazlíčkem, zájmu a emocionální blízkosti k domácímu mazlíčkovi, znalost zvířete a starost o jeho péči (Melson 1990). Vyšší riziko, že bude pes odevzdán zpět do útulku také souvisí s tím, že pes nesplní očekávání majitele (Haupt et al. 1996). Je možné, že majitele méně chápali chování psů a nebrali určité chování jako problém, když si psa z útulku pořizovali (Powell et al. 2021).

Kousnutí osob je velmi častý projev agresivního chování psa. Uvádí se, že v USA je pokousáno během roku přibližně 4,5 milionu osob (American Veterinary Medical Association 2001). V Holandsku je ročně pokousáno psem asi 136 000 osob (Cornelissen & Hopster 2010). V České republice tyto údaje nejsou k dispozici, proto je nelze uvést.

Bylo zjišťováno, zda mají na výskyt kousnutí vliv jednotlivé charakteristiky psů, mezi které patří pohlaví, věk a plemeno. Z dosavadních studií vyplývá, že samci koušou více než feny. Je to pravděpodobně způsobeno vyšší hladinou testosteronu (Reisner et al. 2007, Rosando et al. 2009). K poklesu hladiny testosteronu dochází při kastraci ovšem nejnovější studie naznačuje, že frekvence výskytu agrese se u kastrovaných psů nesnížila (Casey et al. 2014). Studie, která se zabývala vlivem věku psa na kousnutí osob přinesla zjištění, že psi mladší 5 let

mají větší sklony k pokousání člověka v porovnání se staršími jedinci (Guy et al. 2001). Toto zjištění by mohlo souviset s faktem, že některé agresivní chování se objevuje v době, kdy psi dosahují pohlavní dospělosti. Větší výskyt kousnutí je také zjištěn u štěňat. Toto zjištění by mohlo být vysvětleno tím, že kousání je jednou z forem hry, kterou štěňata používají při sociálních interakcích (Rosado et al. 2009). Některé starší studie zjistili, že některá plemena psů (např pitbulové) koušou častěji v porovnání s ostatními plemeny (Sachs et al. 1989). V některých oblastech v rámci různých států, bylo na základě těchto studií chov těchto plemen úplně zakázán. Předpokládalo se, že výskyt kousnutí se sníží, v praxi ale tato opatření neměla žádný vliv. To je v souladu s novějšími studiemi, které zjistili, že žádné konkrétní plemeno nebo skupina plemen nepředstavují zvýšené riziko pro kousnutí člověka (Casey et al. 2014).

3.3.2.1 Agresivita

K nejčastějším formám agresivity psa vůči člověku patří dominantní agresivita a agresivita vyvolaná strachem. Proto abychom tyto dvě formy agresivity mohli účinně napravit, je potřeba správně je diagnostikovat, jelikož tyto dva druhy agresivity jsou vyvolány úplně jinými podněty a v žádném případě nemohou být řešeny stejnými metodami (Borchelt 1983).

Dominantní agresivita je zaměřená na členy smečky. Tato forma agresivity je zaměřená na lidi nebo na ostatní zvířata v domácnosti. Cílem této formy agresivity je získání vyššího postavení v hierarchii smečky v případě adoptovaného psa se jedná o postavení v rodině, kterou pes považuje za svou smečku (Landsberg et al. 1998). Dominantní agresivita je normální, přirozená vlastnost psů, která z pohledu psa, poskytuje významnou výhodu a je důležitou součástí vztahů ve smečce. V lidské společnosti je tento projev agrese nevíтанý a vnímán jako problém. Ke zlepšení tohoto problému by mohlo být vzdělávání majitelů v této problematice. Pochopení tohoto přirozeného chování psa může vést k většímu úspěchu v této oblasti (Cameron 1997). Proto je velmi důležitým preventivním opatřením vzdělání majitele, důsledná a vhodná výchova psa již od štěněte. Je důležité, aby majitel vycházel z přirozeného chování psa a nastavil dominantní řád tak, aby on sám byl nejvýše postaveným (Dehasse 2001). Přibližně 40 % dominantně agresivních psů absolvovalo jen minimální nebo dokonce žádný výcvik poslušnosti se svým neautoritativním majitelem (Grognet & Parker 1992). Pokud majitel přistupuje k psovi jako k člověku a rozmazluje ho může to vyvolat problémy s chováním. U psů, kteří jsou rozmazlováni například mohou spát v posteli, dostávají jídlo od stolu atd. se projevuje dominantní agresivita vůči majiteli častěji než u psů, kteří rozmazlování nejsou (Ó Farrell 1997).

Další formou agresivity je agresivita spojená se strachem, kterou člověk musí nutně odlišit od agresivity dominantní, jelikož na ní nefungují stejné metody nápravy. Agresivita spojená se strachem je velmi častou záležitostí především v městském prostředí. V tomto prostředí je totiž interakce mezi člověkem a psem velmi prostorově omezená. Ve většině případů si zde pes nemůže vybrat, jestli utéct z nepříjemné situace nebo se jí postavit a bojovat. Pokud pes nebude mít možnost útěku z nepříjemné situace a bude vystupovat agresivně s tím, že odstraní zdroj svého strachu, potom se toto chování upevní a pes toto chování bude využívat častěji. Autoři předpokládají, že tento typ agresivity je typičtější pro psy, kteří nemají tendenci kousat a použijí to pouze v případě, kdy vše ostatní selhalo. Je proto velmi důležité, aby majitel v tomto případě správně rozpoznal příčinu agresivního chování svého psa. Pokud pes projev

agresivitu spojenou se strachem a majitel se toto chování bude snažit řešit nátlakem a jednat se psem také agresivně, nedojde k vyřešení problému naopak se tento problém prohloubí. Důležitým předpokladem správného fungování vztahu mezi majitelem a psem je správná komunikace. Špatná a nesrozumitelná komunikace vede k nejistotě a nejistota dále vede ke strachu a k agresivitě (Klausz et al. 2014).

3.3.2.1.1 Agresivní chování vůči lidem

I když většina psů žije pokojně se svými adoptivními rodinami, značný počet lidí je jimi každoročně pokousáno (Schalamon et al. 2006). Jedna ze studií uvádí že až 19 % vrácených psů mělo problém s agresí vůči lidem (Gates et al. 2018), druhá novější studie, uvádí ještě větší procento (23,5 %) vrácených psů z důvodu agrese vůči lidem (Hawes et al. 2020).

Majitelé psů představují až 33,3 % pokousaných osob. Nejčastěji se kousnutí vlastním psem odehrává v soukromí, ne na veřejných místech a často ke kousnutí nebo projevu agresivity dochází při hře se psem. Jedná se většinou o méně závažná kousnutí oproti kousnutí ostatních osob a není potřeba lékařské ošetření. Ke snížení výskytu kousnutí majitele či dalšího člena rodiny je potřeba se vyvarovat interakcím se psem, které mohou kousnutí předcházet (Rosado et al. 2009).

Další skupinou kousnutých osob jsou osoby pro psa neznámé na veřejných místech. Více jak polovina cizích osob, která byla kousnuta psem neprojevovala před kousnutím žádný zájem o psa a interakcí s ním. Tato kousnutí bývají závažnější a vyžadují lékařské ošetření. Jelikož většina kousnutých osob neprojevovala žádný zájem o psa ani o interakci s ním, nemůže se prevence zaměřovat na učení lidí, jak správně interagovat se psy. Prevence se musí v tomto případě zaměřit především na majitele psů. Majitelé psů si musí být vědomi, že jejich pes může zranit ostatní osoby na veřejných místech a mají za svého psa zodpovědnost, čímž musí vytvořit opatření, které zabrání zranění jiných osob (Cornelissen & Hopster 2010).

Je dobré před umístěním psa z útulku umět posoudit, jestli pes bude vykazovat nějakou agresivitu vůči lidem. Touto problematikou se zabývala studie Klausz et al. (2014), která navrhla jednoduchý test k posouzení tendence psa k agresivitě vůči lidem. Tento test se skládal z pěti situací, kterým psi byli vystaveni a měli prověřit, zda v některé z nich dojde k projevu agresivity. Situace byly: přátelské přivítání, odebrání kosti, výhružný postoj, přetahování a převalení. V prvních čtyřech situacích byli psi přivázáni ke dvěma stromům, které od sebe byly vzdáleny asi 3 metry. Ke každému stromu vedl jeden řetěz, umožňovalo to psovi chodit dopředu nebo dozadu nikoli do půlkruhu. Tento styl uvázání měl psovi umožnit se vyhnout, kterémukoli podnětu. V páté situaci měl psa uvázaného na vodítku sám majitel. Psi byli rozděleni do tří skupin, a to na psi, kteří nikdy nekousli, psi, kteří kousli jednou a psi, kteří kousli vícekrát.

První situace spočívala v tom, přátelsky přiblížit k psovi, promluvit na něj a pohlédit ho. Experimentátorka se přiblížila, a při tom na psa mluvila a udržovala s ním oční kontakt, asi 1 metr od psa se zastavila, zavolala na něj jménem. Pokud se k ní pes sám přiblížil a nedával najevo známky agresivity pohládla ho umělou rukou. Psi, kteří nikdy nekousli neprojevili v tomto testu žádný náznak agresivity. Agresivitu projevili dva psi ze skupiny psů, kteří kousli jen jednou a jeden pes ze skupiny psů, kteří kousli vícekrát. Psi, kteří projevili agresivitu během testu na přátelské přivítání se také projevili agresivně ve většině dalších testů.

Druhá situace byla odebrání kosti. Kost byla přivázána na provázku. Experimentátorka nabídla kost psovi, pes se sám mohl rozhodnout, zda si kost vezme, nebo se jí vyhne. Pokud si

kost vzal, experimentátorka po přibližně pěti sekundách přistoupila k psovi a dala povel „Dej mi to.“ Dala umělou ruku na kost a chvíli ji držela na kosti, po chvílce pomocí provázku kost druhou rukou odtáhla, umělá ruka byla stále položena na kosti, aby navozovala dojem, že ji bere rukou. Pouze dva psi si kost od experimentátorky nevzali. V tomto testu byli odhaleny významné rozdíly v agresivitě mezi všemi třemi skupinami psů. Největší míru agresivity projeví psi, kteří kousli vícekrát oproti dvěma zbývajícím skupinám. Mezi dvěma zbývajících skupinami byl navzájem mnohem menší rozdíl.

Třetí situace vyžadovala výhrůžný postoj experimentátorky. Experimentátorka se pomalu blížila se sklopenou hlavou a upřeně se dívala psovi do očí. Test skončil, pokud se experimentátorka přiblížila k hranici, kam na ní pes ještě nemohl dosáhnout nebo pes reagoval agresivně (vrčel, ježil se, chňapal po ní). V této situaci největší projev agresivity vykonali skupiny psů, kteří kousli jednou a kteří kousli vícekrát než skupina psů, kteří nikdy nekousli. V této situaci psi také velmi často projeví strach. Ze skupiny psů, kteří nikdy nekousli projeví strach 23 %, ze skupiny psů, kteří kousli jednou 73 % a z poslední skupiny psů, kteří kousli vícekrát to bylo 48 %. Z výsledků této situace vyplývá, že upřený pohled do očí a specifické držení těla evokuje u mnoha psů strach či agresivitu.

Čtvrtou situací bylo přetahování. Experimentátorka se snažila přimět psa ke hře přetahováním o hadr. Pokud pes neprojevil žádný zájem o hru, experimentátorka po minutě přestala, pokud pes zájem projevil experimentátorka si s ním hrála intenzivně, nikoli agresivně. Po dvaceti sekundách hry hadr odstranila. Agresivitu projeví pouze deset psů, dva ze skupiny psů, kteří ani jednou nekousli, dva ze skupiny psů, kteří kousli jenom jednou a šest psů, kteří kousli vícekrát.

V páté situaci byl iniciátorem sám majitel. Psa měl přivázaného na vodítku a pes měl nasazený košík. Cílem bylo psa položit na záda tak, aby se nohy nedotýkali země. Majitel ho směl jemně přidržovat nikoli ho, ale nutit fyzickou silou. Tato situace trvala jednu minutu. V této situaci se skupiny nelišili a pouze čtyři psi projeví nějakou formu agresivity.

Tento test se zdá být velmi dobrým ukazatelem pro identifikaci agresivních psů nebo psů, kteří mají z lidí extrémní strach, který přerůstá až do agresivního chování.

3.3.2.1.2 Agresivní chování vůči dětem

Pokud se potencionální osvojitel rozhoduje, zda adoptuje psa z útulku, je pro něj zpravidla podstatná informace, jak pes vychází s dětmi (Leuscher & Medlock 2009). Každý rok je pokousáno v průměru 4,5 milionu lidí, z toho většina bývají právě děti do deseti let (Chapman et al. 2000,) a to především chlapci. Vážné útoky na nemluvňata se objevují jen zřídka (Lindsay 2000). Ve většině případů bývají děti pokousány vlastním psem nebo psem v blízkém sousedství se kterým se znají. Ke kousnutí dochází nejčastěji při interakci dítěte se psem (De Keuster et al. 2006). Děti jsou obětmi kousnutí častěji než dospělý (Greenhalgh et al. 1991; Schalamon et al. 2006; Bernardo et al. 2002). Děti mají omezenou schopnost a zkušenost rozeznat řeč těla psa, to může mít za následek právě incident s pokousáním (Lakestani et al. 2005). Zvědavost dětí a menší dohled dospělé osoby zvyšují pravděpodobnost, že takovýto incident nastane (Overall & Love 2001). Navíc malé děti mohou psa vyprovokovat ke kousnutí objímáním, pusinkováním a mazlením, čímž ke psovi přibližují svůj obličej a mají větší

pravděpodobnost pokousání právě v oblasti krku a hlavy. Naopak starší děti bývají pokousány spíše na končetinách. Též se může stát, že agresivní chování psa mohou děti vyvolat křikem, během a jízdou na kole v blízkosti psa (Bernardo et al. 2002).

V České republice se pokusila zmapovat tuto problematiku studie Náhlík et al. (2010). V této studii bylo dotazníkovému šetření podrobena 92 dětí, které někdy byly pokousány psem. Věk dětí se pohyboval od 4–13 let, z nichž 53 % byli chlapci a 47 % byly dívky. Vyšší procento pokousaných chlapců (68 %) než dívek (32 %) zaznamenala také studie Dwyer et al. (2007). Vrátime se ale zpátky ke studii Náhlík et al. (2010). Z této studie vyplynulo, že malí psi koušou častěji ve vnitřních prostorách oproti psům střední a velké velikosti, kteří koušou spíše venku. Nejčastější příčinou kousnutí ve vnitřním prostoru bylo, že děti vyrušili odpočívajícího nebo spícího psa. Pokud dítě bylo kousnuto rodinným psem, ve většině případů mu způsobilo úmyslně či neúmyslně nějakou bolest (83 % případů). Děti, které úmyslně psa dráždily byly v 75 % případů kousnuty. Z této studie vyplynulo, že psi kousali častěji (67 %) než feny (33 %). Děti uvedly že při interakcích se svým vlastním psem jednali více troufaleji než se psem cizím a podcenili varovné signály, které k nim pes vysílal. V těchto případech se nejvíce vyskytovala agresivita spojená s vlastnictvím, s teritoriem a se strachem (Náhlík et al. 2010).

Důležitým faktorem, který by mohl být prevencí proti kousnutí dítěte psem je znát zkušenosti dětí v chování vůči psům. Tímto tématem se zabývala studie Chlopčíková & Cimlová (2012), jejímž cílem bylo zjistit, jaké zkušenosti mají děti ve věku 8 až 12 let se psy v České republice a jaké znalosti o bezpečném kontaktu se psy mají. Studie se zúčastnilo 600 dětí, přičemž nejpočetnější skupinu tvořili chlapci ve věku 9 let. Výsledky studie prokázali, že děti mají velmi málo znalostí o bezpečném kontaktu se psy nebo nerozumí významu komunikačních signálů psa, což zvyšuje riziko napadení. Nejvíce napadení dítěte ze strany psa probíhalo ve známém prostředí nebo v okolí domova dítěte. Většina dětí, která utrpěla kousnutí uvedla, že jejich napadení předcházelo vlastní rychlý pohyb směrem ke zvířeti (například nečekané nebo nucené navázání kontaktu se zvířetem, narušení teritoria zvířete). I v této studii bylo nejvíce napadených chlapců (21 %) ve věku 9 let oproti děvčatům (17 %). Dle autorek tyto výsledky mohly být vysvětleny tím, že chlapci v tomto věku mají vyšší sklon experimentovat, jsou více soutěživější a mají větší odvalu a sklony k riskování. Proto je u těchto dětí důležitá kontrola ze strany rodičů a náležité poučení o bezpečné interakci se psem.

Pokud se stane událost, že pes pokouše dítě, potom média často zdůrazňují významnou roli psů v takovéto události. Jen zřídka poukáží na to, že rodiče nepřebírají dostatečnou odpovědnost za vedení dětí k bezpečnému zacházení se psy a příliš benevolentně dohlížejí na hru dětí se psem (Chlopčíková & Cimlová 2012). Ovšem dohled dospělé osoby, které bylo dítě svěřeno k opatrování, je jednou z nejdůležitějších preventivních opatření proti pokousání dítěte psem (Morrongiello et al. 2009). Dalším velmi významným preventivním opatřením je zvýšení povědomí dětí o bezpečné interakci se psem. Existují vzdělávací programy a workshopy, které se touto problematikou zabývají. Existují dokonce výukové softwary, jejichž cílem je zvýšit informovanost mezi dětmi a rodiči v téhle problematice (Chlopčíková & Cimlová 2012). Morrongiello (2013) konkrétně pojednává o britském softwaru The Blue Dog, který lze zakoupit na DVD a je zaměřen na děti ve věku od 3 do 6 let a obsahuje různé situace interakce se psem. Rodiče dostávají návod, jak s dětmi pracovat a jak jim pomoci vyhodnotit jednotlivé situace. Dítě pak vždy volí odpověď ze dvou možností, jedna představuje bezpečnou metodu a druhá představuje nebezpečnou metodu.

Jiným důvodem, než je kousnutí dítěte může být též velmi bouřlivý až agresivní projev psa vůči dítěti. Díky velmi bouřlivé reakci psa se dítě vyleká a poté se již psa bojí natolik, že soužití mezi nimi není nadále možné a pes se díky tomu ocitne zpět v útulku (Salman et al. 2000).

3.3.2.1.3 Agresivní chování vůči jiným domácím mazlíčkům

Méně častým, ale také závažným problémem je špatné soužití nově příchozího psa a původního domácího mazlíčka. Nejčastěji je to druhý uváděný důvod, proč se majitelé vzdávají svých psů (Salman et al. 2000). Z vrácených psů vykazovalo agresi vůči jiným zvířatům v domácnosti až 14,7 % (Hawes et al. 2020).

3.3.2.1.4 Agresivní chování spojené s potravou

Méně častěji se objevuje agresivní chování v souvislosti s potravou. Většina psů, kteří si hlídají v útulku jídlo, projeví toto chování i následně po adopci v novém domově (Mohan-Gibbons et al. 2012). Ve studii Marder et al. (2013) 55 % psů, kteří v útulku projevovali agresi spojenou s potravou, v tom pokračovalo i dále po adopci. Tyto výsledky naznačují, že psi, kteří projeví agresi spojenou s potravou v útulku mají velmi vysokou pravděpodobnost, že tuto agresi projeví častěji v domácnosti než psi, kteří tuto agresi v útulku neprojevíli.

3.4 Pomoc k udržení psa v novém domově

Vztah mezi adoptovaným psem a majitelem se rozvíjí dlouho, a je to velmi důležitý faktor, který hraje roli v ponechání si psa. Kwan & Bain (2013) se ve své studii zabývali vztahem adoptovaného psa a majitele, který svého psa odevzdal zpátky do útulku. Cílem studie bylo zjistit, jestli majitelé, kteří se svého psa vzdají jsou k němu méně citově připoutáni než, majitelé, kteří si svého psa ponechají. Výsledky této studie ukazují, že majitelé, kteří se vzdali svých psů, byli ke psům výrazně méně připoutáni a naznačují, že došlo k přerušení vazby mezi majitelem a psem nebo se tato vazba vůbec nevytvořila, oproti majitelům, kteří si svého psa ponechali. Je potřeba zmínit, že na jejich nižší připoutání se podílí více faktorů. Jedním z faktorů, který byl v této studii nejvíce uveden bylo, že majitelé, kteří se vzdali svých psů nebyli spokojeni s chováním svého psa, a že toto chování velmi ovlivnilo rozhodnutí, se psa vzdát. Majitelé, kteří si psa ponechali uvedli, že jsou spokojeni s chováním svých psů.

Dále je potřeba zmínit, že většina, ne-li všichni, z těchto majitelů bojovala s velmi těžkým rozhodnutím se svého psa vzdát (Kwan & Bain 2013). Velmi málo majitelů, kteří se již svého psa vzdali, neplánují nebo velmi váhají nad další adopcí psa z útulku. Váhání, zda si psa znovu adoptovat, může být důsledkem bolesti při vrácení prvního psa. Pro více než polovinu (56,6 %) bylo velmi obtížné se svého psa vzdát (Shore 2005).

Je potřeba nové majitele seznámit s programy, které mohou pomoci udržet psa v novém domově (DiGiacomo et al. 1998; Kwan & Bain 2013). Na otázku, zda věděli o nějakých pomocných službách v jejich komunitě spousta majitelů odpověděla, že si nejsou žádných pomocných programů, které jsou jim k dispozici vědomi. Až 81 % majitelů, kteří se svého psa vzdali o takových pomocných programech nevěděli, 17 % odstupujících majitelů si bylo vědomo bezplatné kastrace a 9 % si bylo vědomo bezplatného nebo levného očkování, pouze

2 % vzdávajících se majitelů vědělo o všech nabízených pomocných programech svého útulku. Tyto pomocné služby nabízejí přímo útulky nebo jsou nabízeny záchrannými stanicemi, které bývají na stejném pozemku jako útulek. Většinou se jedná o finanční pomoc, bezplatnou nebo levnou lékařskou pomoc nebo také o bezplatné či levné kurzy výchovy psa. V této studii také majitelé považovali útulek za nejlepší řešení pro vzdání se psa, když už si nevěděli rady (Dolan et al. 2015). Ovšem jsou také majitelé, kteří se snažili najít řešení problému se svým psem sami, ale nevěděli, jak toto řešení najít. Poslední možností pro ně byl proto útulek (DiGiacomo et al. 1998). Pokud jim útulek nabídl pomoc pro udržení si psa, tyto majitelé byli ochotni tuto pomoc přijmout a pokusit se si psa ponechat (Dolan et al. 2015).

Dalším, velmi častým důvodem je vrácení psa, který projeví problémové chování a majitelé si s tímto problémem neumějí poradit. Tyto problémy mohou představovat příležitost pro útulky pro zvířata vyvinout programy, které pomohou s výchovou adoptovaného psa a dokáží pomoci s odstraněním problémového chování a tím udržet psa v novém domově (Powell et al. 2021). Programy, které se týkají pomoci s výchovou psa již existují a je potřeba je dostat co nejvíce do podvědomí nových majitelů psů. Mnoho útulků již zavádí další programy, které by měly v budoucnu velmi pomoci novým majitelům s udržení si svého psa. Tímto přístupem by se mohl snížit počet zvířat vstupujících do útulku. Mezi útulky jsou běžné programy na podporu nových majitelů. Jsou to programy, které podporují i majitele, kteří se svého psa vzdát nechtějí, jen potřebují pomoc s problémem, který nejsou sami schopni vyřešit. Příklady zahrnují potravinové banky a bezplatné nebo nízkonákladové kastrovací služby (Humane Society of the United States 2012; Weiss 2015; ASPCA 2021; Russo 2021). Především dotované nebo bezplatné kastrovací programy pozitivně ovlivňují udržení vlastníka. Velmi přínosné by byly také programy na levnější či bezplatnou veterinární péči, jelikož lidé uvedli, že neschopnost platit za potřeby psa, a to především za ty lékařské, přispělo k rozhodnutí psa opustit (Weiss et al. 2014; Dolan et al. 2015).

Poskytování školení a dalších služeb novým majitelům (Shore 2005), především, jednalo se o odborné a relevantní rady od odborníků, kterým majitelé nových psů věří a dodržují je, může být velmi prospěšné a může ovlivnit budoucí opuštění psa (Duxbury et al. 2003).

4 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zpracování literárního přehledu, který se bude věnovat faktorům, které ovlivňují adopci psa z útulku. Literární rešerše byla vytvořena pomocí poznatků čerpaných z odborné literatury a zahraničních studií. Rešerše obsahuje rozdělení faktorů podle toho, jestli se vztahují k psovi, k osvojiteli nebo k prostředí a také důvody k vrácení psa zpět do útulku a jak této situaci předejít.

Problematika opuštěných psů je stále aktuálním tématem nejen u nás, ale i ve světě. Ročně útulky projde velké množství zatoulaných nebo opuštěných psů, kteří v minulosti byli týráni a mohou vykazovat určité problémové chování, což jim znemožní se dostat do nového domova.

Je mnoho faktorů, které ovlivňují rychlost adopce psa. Jedná se o faktory, které souvisí se psem (zbarvení srsti, pohlaví, věk, velikost, plemeno, chování a kastrace) a dle použitých studií v této práci bylo zjištěno, že největší roli při adopci psa hraje právě vzhled, ať už se jedná o zbarvení srsti nebo podobnost určitému plemeni. Velmi pozitivní vliv má také kastrace, ovšem musí pes být vykastrován již v útulku, poté má velkou šanci na rychlejší adopci. Ostatní faktory mají také určitý vliv na rychlejší adopci, není ovšem tak znatelný jako tři faktory zmíněné výše.

Dalšími faktory jsou faktory, které se vztahují k osvojiteli (pohlaví, věk, finanční možnosti a vzdělání) a k prostředí (místo kde je pes vyfotografován, čistota kotce, prostředí celého útulku, enrichment kotce). Nejčastěji adoptovali psa mladí lidé, kteří jsou lépe informováni o situacích v útulcích a také častěji adoptovali psa ženy, které tento způsob považují za zodpovědný. Faktory související s prostředím měli na rychlost adopce velmi malý vliv.

Po úspěšné adopci, kdy pes odešel do nového domova se také může stát, že se pes vrátí zpět do útulku kvůli projevům problémového chování. Mezi problémové chování, které se vyskytovalo u psů po adopci patřila vokalizace, destruktivní chování, agresivita, úzkost, separační úzkost, fobie a vylučování. Mezi nejčastěji uváděným důvodem pro vrácení psa zpět do útulku osvojitelé uvedli agresivní chování ať už vůči sobě nebo ostatním lidem, vůči dětem nebo vůči domácím mazlíčkům, kteří již v domácnosti žili.

Tyto problémy mohou vygradovat až k rozhodnutí, se psa vzdát, proto se tvoří programy, které mají novým majitelům pomoci k tomu, aby si psa mohli nadále ponechat. Ve většině případů tyto programy (bezplatná kastrace, pomoc s výchovou psa, levnější lékařská péče apod.) tvoří sami útulky, ovšem lidé, kteří si psa z útulku berou o těchto programech málokdy vědí. Bylo by dobré dostat tyto programy do podvědomí lidí, a tím zvýšit šanci psů zůstat v domově.

U nás v České republice není mnoho studií, které se zabývají faktory týkající se adopce, bylo by dobré udělat více těchto studií i u nás, abychom mohli zhodnotit, jaké preference mají lidé v České republice a následně tomu přizpůsobit propagaci psů v útulku. Jsou určité útulky, které programy na pomoc majitelům psů poskytují, bylo by ovšem dobré tyto programy více zveřejnit a přiblížit osvojitelům, třeba právě pomocí internetu, je totiž mnoho lidí, kteří o těchto programech nevědí. Pořízení psa z útulku je zodpovědnost a každý nový majitel by k tomu měl přistupovat zodpovědně, informace v útulcích či na internetu by mu k tomu mohli napomoci.

5 Literatura

- Aloff B. 2004. Aggression in dogs. Dogwise Publishing. Wenatchee WA.
- Abrantes R. 2007. Řeč psů: encyklopedie psího chování. Dona. České Budějovice.
- American Humane Association. 2013. A Three Phase Retention Study (Phase II): Descriptive Study of Post-Adoption Retention in Six Shelters in Three United States Cities. American Humane Association, Denver, USA. Available from <https://www.americanhumane.org/app/uploads/2016/08/petsmart-keeping-pets-phase-ii.pdf> (accessed Januar 2022).
- American Veterinary Medical Association. 2001. A community approach to dog bite prevention. *Journal of the American Veterinary Medical Association* **218**:1732-1749.
- Appleby DL, Bradshaw JWS, Casey RA. 2002. Relationship between aggressive and avoidance behaviour by dogs and their experience in the first six months of life. *The Veterinary record* **150(14)**:434-438.
- Appleby D, Pluijmakers J. 2003. Separation anxiety in dogs. The function of homeostasis in its development and treatment. *The Veterinary clinics of North America. Small animal practice* **33(2)**:321-344.
- ASPCA. 2019. Pet Statistics. ASPCA. Available from <https://www.aspcapro.org/helping-people-pets/shelter-intake-and-surrender/pet-statistics> (accessed Januar 2022).
- ASPCA. 2021. Safety Net Programs. ASPCA. Available from <https://www.aspcapro.org/resource/safety-net-programs> (accessed Januar 2022).
- Bernardo LM, Gardner MJ, Rosenfield RL, Cohen B, Pitetti R. 2002. A comparison of dog bite injuries in younger and older children treated in a pediatric emergency department. *Pediatric Emergency Care* **18(3)**:247-249.
- Bir C, Widmar NJO, Croney CC. 2016. Public Perceptions of Dog Acquisition: Sources, Rationales and Expenditures. Center for Animal Welfare Science at Purdue University. Available from <https://vet.purdue.edu/CAWS/files/documents/20160602-public-perceptions-of-dog-acquisition.pdf> (accessed December 2021).
- Bir C, Widmar NJO, Croney CC. 2017. Stated preferences for dog characteristics and sources of acquisition. *Animals* **7**:59.
- Blecker D, Hiebert N, Kuhne F. 2013. Preliminary study of the impact of different dog features on humans in public. *Journal of Veterinary Behavior* **8**:170-174.
- Borchelt PL. 1983. Aggressive behavior of dogs kept as companion animals: classification and influence of sex, reproductive status and breed. *Applied Animal Ethology* **10**:45-61.
- Braun G. 2011. Taking a shelter dog for walks as an important step in the resocialization process. *Journal of Veterinary Behavior-clinical Applications and Research* **6**:100.
- Brown WP, Davidson JP, Zuefle ME. 2013. Effects of phenotypic characteristics on the length of stay of dogs at two no kill animal shelters. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **16**:2-18.

- Cain CJ, Woodruff KA, Smith DR. 2020. Factors Associated with Shelter Dog Euthanasia versus Live Release by Adoption or Transfer in the United States. *Animal (Basel)* **25**:11(4)-927.
- Cameron DB. 1997. Canine dominance-associated aggression: concepts, incidence, and treatment in a private behavior practice. *Applied Animal Behaviour Science* **52**:265-274.
- Casey RA, Loftus B, Bolster C, Richards GJ, Blackwell EJ. 2014. Human directed aggression in domestic dogs (*Canis familiaris*): Occurrence in different contexts and risk factors. *Applied Animal Behaviour Science* **152**:52-63.
- Clancy E, Rowan A. 2003. Companion animal demographics in the United States: A historical perspective. *State of the Animals II*. Washington. Humane Society of the United States 9-26. 3.
- Clark JD, Calpin JP, Armstrong RB. 1991. Influence of type of enclosure on exercise fitness of dogs. *American journal of veterinary research* **52(7)**:1024-1028.
- Clay L, Paterson M, Bennett P, Perry G, Rohlf V, Phillips CJ. 2020. In defense of canine behavioral assessments in shelters: outlining their positive applications. *Journal of Veterinary Behavior* **38**:74-81.
- Clevenger J, Kass PH. 2003. Determinants of adoption and euthanasia of shelter dogs spayed or neutered in the University of California veterinary student surgery program compared to other shelter dogs. *Journal of veterinary medical education* **30.4**:372-378.
- Coe JB, Young I, Lambert K, Dysart L, Borden LG, Rajić A. 2014. A Scoping Review of Published Research on the Relinquishment of Companion Animals. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **17**:253-273.
- Cohen SE, Todd PM. 2019. Stated and revealed preferences in companion animal choice. *Behavior Research Methods* **51**:1498-1509.
- Coppola CL, Enns RM, Grandin T. 2006. Noise in the animal shelter environment: building design and the effects of daily noise exposure. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **9(1)**:1-7.
- Cornelissen JM, Hopster H. 2010. Dog bites in The Netherlands: a study of victims, injuries, circumstances and aggressors to support evaluation of breed specific legislation. *The Veterinary Journal* **186**:292-298.
- Dehasse J. 2001. Sensory, Emotional and Social Development of the Young Dog. *The Bulletin for Veterinary Clinical Ethology* **2**:6-29.
- De Keuster T, Lamoureux J, Kahn A. 2006. Epidemiology of dog bites: a Belgian experience of canine behaviour and public health concerns. *Veterinary journal* **172(3)**:482-487.
- DeLeeuw JL. 2010. *Animal Shelter Dogs: Factors Predicting Adoption Versus Euthanasia*. Wichita State University, USA.
- Diesel G, Smith H, Pfeiffer D. 2007. Factors affecting time to adoption of dogs re-homed by a charity in the UK. *Animal Welfare* **16**:353-360.

- DiGiacomo N, Arluke A, Patronek GJ. 1998. Surrendering Pets To Shelters: The Relinquisher's Perspective. *Anthrozoös* **11**:41-51.
- Diverio S, Boccini B, Menchetti L, Bennett PC. 2016. The Italian perception of the ideal companion dog. *Journal of Veterinary Behavior* **12**:27-35.
- Dolan E, Scotto J, Slater M, Weiss E. 2015. Risk Factors for Dog Relinquishment to a Los Angeles Municipal Animal Shelter. *Animals (Basel)* **5**:1311-1328.
- Dreschel NA. 2010. The effects of fear and anxiety on health and lifespan in pet dogs. *Applied Animal Behaviour Science* **125(3)**:157-162.
- Duxbury MM, Jackson JA, Line SW, Anderson RK. 2003. Evaluation of association between retention in the home and attendance at puppy socialization classes. *Journal of the American Veterinary Medical Association* **223**:61-66.
- Dwyer JP, Douglas TS, van As AB. 2007. Dog bite injuries in children--a review of data from a South African paediatric trauma unit. *South African medical journal* **97(8)**:597-600.
- ESDAW. 2013. The Stray Dogs in Europe. ESDAW. Available from <http://www.esdaw-eu.eu/the-stray-dogs-in-europe.html> (accessed Januar 2022).
- The European Pet Food Industry. 2020. Facts & Figures 2020 European Overview. FEDIAF. Available from https://www.fediac.org/images/FEDIAF_Facts_and_Figures_2020.pdf (accessed March 2022).
- Fratkin JL, Baker SC. 2015. The role of coat colour and ear shape on the perception of personality in dogs. *Anthrozoos* **26**:125-133.
- Garrison L, Weiss E. 2014. What Do People Want? Factors People Consider When Acquiring Dogs, the Complexity of the Choices They Make, and Implications for Nonhuman Animal Relocation Programs. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **18**:57-73.
- Gates MC, Zito S, Thomas J, Dale A. 2018. Post-Adoption Problem Behaviours in Adolescent and Adult Dogs Rehomed through a New Zealand Animal Shelter. *Animals* **8(6)**:93.
- Goleman M, Drozd L, Karpiński M, Czyzowski P. 2014. Black dog syndrome in animal shelters. *Medycyna Weterynaryjna* **70**:122-127.
- Greenhalgh C, Cockington RA, Raftos J. 1991. An epidemiological survey of dog bites presenting to the Emergency Department of a children's hospital. *Journal of Paediatrics and Child Health* **27(3)**:171-174.
- Grognet J, Parker T. 1992. Further diagnosis and treatment of canine dominance aggression. *Can. Vet. J* **33**:409-410.
- Gunter L. 2018. Understanding the Impacts of Breed Identity, Post-Adoption and Fostering Interventions, & Behavioral Welfare of Shelter Dogs. Arizona State University, USA.
- Guy NC, Luescher UA, Dohoo SE, Spangler E, Miller JB, Dohoo IR, Bate LA. 2001. Demographic and aggressive characteristics of dogs in a general veterinary caseload. *Applied Animal Behaviour Science* **74**:15-28.

- Hart L, Takayanagi T, Yamaguchi H. 1998. Dogs and cats in animal shelters in Japan. *Anthrozoos* **11**:157-163.
- Hawes MS, Kerrigan MJ, Hupe T, Morris NK. 2020. Factors Informing the Return of Adopted Dogs and Cats to an Animal Shelter. *Animals* **10(9)**:1573.
- Herron ME, Lord LK, Hill LN, Reisner IR. 2007. Effects of preadoption counseling for owners on house-training success among dogs acquired from shelters. *Journal of the American Veterinary Medical Association* **231(4)**:558-562.
- Herron ME, Kirby-Madden TM, Lord LK. 2014. Effects of environmental enrichment on the behavior of shelter dogs. *Journal of the American Veterinary Medical Association* **244(6)**:687-692.
- Herzog H. 2006. Forty-two thousand and one Dalmatians: Fads, social contagion, and dog breed popularity. *Society & Animals* **14**:383.
- Holland KE. 2019. Acquiring a Pet Dog: A Review of Factors Affecting the Decision-Making of Prospective Dog Owners. *Animals* **9(4)**:124.
- Houpt KA, Honig SU, Reisner IR. 1996. Breaking the human-companion animal bond. *Journal of the American Veterinary Medical Association* **208**:1652-1659.
- Hubrecht RC. 1993. A comparison of social and environmental enrichment methods for laboratory housed dogs. *Applied Animal Behaviour Science* **37**:345-361.
- Humane Society of the United States. 2012. *Pets for Life-A New Community Understanding*. Humane Society of the United States. Available from <https://www.humanesociety.org/sites/default/files/docs/2012-pets-for-life-report.pdf> (accessed Januar 2022).
- Chapman S, Cornwall J, Righetti J, Sung L. 2000. Preventing dog bites in children: randomised controlled trial of an educational intervention. *British Medical Journal* **320**:1512-1513.
- Chirlanda S, Acerbi A, Herzog H, Serpell JA. 2013. Fashion vs. function in cultural evolution: The case of dog breed popularity. *PLoS ONE* **8** (e74770) DOI: 10.1371/journal.pone.0074770.
- Chlopčíková M, Cimlová L. 2012. Topical risks and their solution in attitude of children to dogs in the Czech Republic. *Prevence úrazů, otrav a násilí* **8**:139-149.
- Chun Y, Berkelharner J, Herold T. 1982. Dog bites in children less than 4 years old. *Pediatrics* **69**:119-120.
- King T, Marston LC, Bennet PC. 2009. Describing the ideal Australian companion dog. *Applied Animal Behaviour Science* **120**:84-93.
- Klausz B, Kis A, Persa E, Miklósi Á, Gácsi M. 2014. A quick assessment tool for human-directed aggression in pet dogs. *Aggressive Behavior* **40(2)**:178-188.
- Kuhl CA. 2017. *An Investigation of Pedigree Dog Breeding and Ownership in the UK: Experiences and Opinions of Veterinary Surgeons, Pedigree Dog Breeders and Dog Owners [Ph.D. Thesis]*. The University of Nottingham, Nottingham.

- Kvapilová V. 2021. Psí útulky. Kvapilová V. Available from <https://storymaps.arcgis.com/stories/56654c440e674183af8a5e26d0d6d56a> (accessed March 2022).
- Kwan JY, Bain MJ. 2013. Owner Attachment and Problem Behaviors Related to Relinquishment and Training Techniques of Dogs. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **16**:168-183.
- Lakestani N, Waran NK, Verga M, Phillips C. 2005. Dog bites in children. *EJCAP* **15**:133-135.
- Lampe R, Witte TH. 2014. Speed of dog adoption: Impact of online photo traits. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **8705**:1-12.
- Landsberg GM, Hunthausen W, Ackerman L. 1998. *Handbook of behavior problems of the dog and cat*. Acribia, Zaragoza.
- Lem M. 2002. Behavior modification and pharmacotherapy for separation anxiety in a 2-year-old pointer cross. *The Canadian Veterinary Journal* **43(3)**:220-222.
- Lepper M, Kass PH, Hart LA. 2002. Prediction of adoption versus euthanasia among dogs and cats in a California animal shelter. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **5.1**:29-42.
- Lindsay SR. 2000. *Handbook of Applied Dog Behavior and Training*. Iowa State University Press, Iowa.
- Lueger RJ, Lutz W, Howard KI. 2000. The Predicted and Observed Course of Psychotherapy for Anxiety and Mood Disorders. *The Journal of Nervous and Mental Disease* **188(3)**:127-134.
- Luescher AU. 1993. Hyperkinesis in dog: Six case reports. *The Canadian veterinary journal* **34**:368-370.
- Luescher AU, Medlock RT. 2009. The effects of training and environmental alterations on adoption success of shelter dogs. *Applied Animal Behaviour Science* **117**:63-68.
- Lund JD, Jørgensen MC. 1999. Behaviour patterns and time course of activity in dogs with separation problems. *Applied Animal Behaviour Science* **63(3)**:219-236.
- Mahlow JC. 1999. Estimation of the proportions of dogs and cats that are surgically sterilized. *Journal of the American Veterinary Medical Association* **5**:640-643.
- Marder AR, Shabelansky A, Patronek GJ, Dowling-Guyer S, D'Arpino SS. 2013. Food-related aggression in shelter dogs: A comparison of behavior identified by a behavior evaluation in the shelter and owner reports after adoption. *Applied Animal Behaviour Science* **148**:150-156.
- Mariti C, Gazzano A, Moore JL, Baragli P, Chelli L, Sighieri C. 2012. Perception of dogs' stress by their owners. *Journal of Veterinary Behavior* **7**:213-219.
- Marston LC, Bennet PC, Coleman GJ. 2004. What happens to shelter dogs? An analysis of data for 1 year from three Australian shelters. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **7.1**:27-47.

- Marston LC, Bennett PC, Coleman GJ. 2005. Adopting shelter dogs: Owner experiences of the first month post-adoption. *Anthrozoos* **18**:358-378.
- McCrave EA. 1991. Diagnostic criteria for separation anxiety in the dog. *The Veterinary clinics of North America. Small animal practice* **21(2)**:247-255.
- McHarg M, Baldock CH, Headey B, Robinson A. 1995. National People and Pets Survey. Available from <http://www.petnet.com.au/files/publications/10372.pdf> (accessed December 2021).
- Melson GF. 1990. Studying children's attachment to their pets: A conceptual and methodological review. *Anthrozoös* **4**:91-99.
- Mikulica V. 2004. Poznej svého psa: etologie a psychologie psa. Dialog. Litvínov.
- Miller P. 2014. Restartujte svého psa: Dejte svému psovi druhou šanci na prvotřídní život. Plot. Praha.
- Mohan-Gibbons H, Weiss E, Slater M. 2012. Preliminary Investigation of Food Guarding Behavior in Shelter Dogs in the United States. *Animals* **2**:331-346.
- Mondelli F, Previde E, Verga M, Levi D, Magistrelli S, Valsecchi P. 2004. The bond that never develops: Adoption and relinquishment of dogs in a rescue shelter. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **7**:253-266.
- Moorhead T. 1998. A practical approach to landlord/tenant obligations under the federal fair housing act and the Michigan handicappers' civil rights act. *Michigan Real Property* **25**:111.
- Mornement K, Coleman G, Toukhsati S, Bennett P. 2012. What do current and potential Australian dog owners believe about shelter practices and shelter dogs?. *Anthrozoos* **25**:457-473.
- Morrongiello BA, Corbett M, Brison RJ. 2009. Identifying predictors of medically attend injuries to young children: do child or parent behavioral attributes matter?. *Injury Prevention* **15(4)**:220-225.
- Moulton C, Wright P, Rindy K. 1991. The role of animal shelters in controlling pet overpopulation. *Journal of the American Veterinary Medical Association* **198.7**:1172.1176.
- Náhlík J, Baranyiová E, Tyrlík M. 2010. Dog Bites to Children in the Czech Republic: the Risk Situations. *Acta Veterinaria Brno* **79(4)**:627-636.
- Nakamura M, Dhand N, Wilson BJ, Starling MJ, McGreevy PD. 2020. Picture Perfect Pups: How Do Attributes of Photographs of Dogs in Online Rescue Profiles Affect Adoption Speed?. *Animals* **10(1)**:152.
- New JC, Salman MD, King M, Scarlett JM, Kass PH. 2000. Characteristics of Shelter-Relinquished Animals and Their Owners Compared With Animals and Their Owners in U.S. Pet-Ownning Households. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **3**:179-201.

- New JC, Kelch WJ, Hutchison JM, Salman MD, King M, Scarlett JM, Kass PH. 2004. Birth and Death Rate Estimates of Cats and Dogs in U.S. Households and Related Factors. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **7**:229-241.
- Němcová D, Novák P. 2003. Adoption of dogs in the Czech Republic. *Acta Veterinaria Brno* **72**:421-427.
- Němec J. 2015. Řešení problémů toulavých psů a regulace zájmového chovu psů ve vybraných státech Evropské unie. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. Studie č. 4.022.
- O'Farrell V. 1997. Owner attitudes and dog behaviour problems. *Journal of Small Animal Practice* **52**:205-213.
- Overall KL, Love M. 2001. Dog bites to humans—demography, epidemiology, injury, and risk. *Journal of the American Veterinary Medical Association* **218**(12):1923-1934.
- Overall KL, Dunham AE, Frank D. 2001. Frequency of nonspecific clinical signs in dogs with separation anxiety, thunderstorm phobia, and noise phobia, alone or in combination. *Journal of the American Veterinary Medical Association* **219**(4):467-473.
- Patronek GJ, Glickman LT, Moyer MR. 1995. Population dynamics and the risk of euthanasia for dogs in an animal shelter. *Anthrozoös* **8**.1:31-43.
- People's Dispensary for Sick Animals (PDSA). 2013. PDSA Animal Wellbeing (PAW) Report. PDSA. Available from <https://www.pdsa.org.uk/what-we-do/pdsa-animal-wellbeing-report> (accessed December 2021).
- People's Dispensary for Sick Animals (PDSA). 2018. PDSA Animal Wellbeing (PAW) Report. PDSA. Available from <https://www.pdsa.org.uk/what-we-do/pdsa-animal-wellbeing-report> (accessed December 2021).
- Pluijmakers JJTM, Appleby DL, Bradshaw JWS. 2010. Exposure to video images between 3 and 5 weeks of age decreases neophobia in domestic dogs. *Applied Animal Behaviour Science* **126**(1):51-58.
- Posage J, Bartlett P, Thomas D. 1998. Determining factors for successful adoption of dogs from an animal shelter. *Journal of the American Veterinary Medical Association* **213**:478-482.
- Powel L, Duffy DL, Kruger KA, Watson B, Serpell JA. 2021. Relinquishing Owners Underestimate Their Dog's Behavioral Problems: Deception or Lack of Knowledge?. *Frontiers in veterinary science* (e734973) DOI: 10.3389/fvets.2021.734973.
- Previde E, Custance M, Spiezio C, Sabatini F. 2003. Is the dog-human relationship an attachment bond? An observational study using Ainsworth' strange situation. *Behaviour* **140**:225-254.
- Protopopova A, Gilmour AJ, Weiss RH, Shen JY, Wynne CDL. 2012. The effects of social training and other factors on adoption success of shelter dogs. *Applied Animal Behaviour Science* **142**:61-68.

- Protopopova A, Mehrkam LR, Boggess MM, Wynne CDL. 2014. In-Kennel Behavior Predicts Length of Stay in Shelter Dogs. *PLoS ONE* 9(12) (e114319) DOI: 10.1371/journal.pone.0114319.
- Pullen AJ, Merrill RJN, Bradshaw JWS. 2010. Preferences for toy types and presentations in kennel housed dogs. *Applied Animal Behaviour Science* **125**:151-156.
- Pullen AJ, Merrill RJN, Bradshaw JWS. 2012. Habituation and dishabituation during object play in kennel-housed dogs. *Animal Cognition* **15**:1143-1150.
- Reisner IR, Shofer FS, Nance ML. 2007. Behavioral assessment of child-directed canine aggression. *Injury Prevention* **13**:348-351.
- Reese LA, Skidmore M, Dyar W, Rosebrook E. 2017. No dog left behind: A hedonic pricing model for animal shelters. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **20**:52-64.
- Rosado B, García-Belenguer S, León M, Palacio J. 2009. A comprehensive study of dog bites in Spain, 1995-2004. *Veterinary journal* **179(3)**:383-391.
- Russo A, Dowling-Guyer S, McCobb E. 2021. Community Programming for Companion Dog Retention: A Survey of Animal Welfare Organizations. *Journal of Applied Animal Welfare Science* 1-15.
- Sacks JL, Sattin RW, Bonzo SE. 1989. Dog bite-related fatalities from 1979 through 1988. *JAMA* **262**:1489-1492.
- Sales G, Hubrecht R, Peyvandi A, Milligan S, Shield B. 1997. Noise in dog kennelling: is barking a welfare problem for dogs?. *Applied Animal Behaviour Science* **52(3)**:321-329.
- Salman MD, New JC, Scarlett JM, Kass PH, Ruch-Gallie R, Hetts S. 1998. Human and animal factors related to the relinquishment of dogs and cats in 12 selected animal shelters in the United States. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **1**:207-226.
- Salman MD, Hutchison J, Ruch-Gallie R, Kogan L, New JC, Kass PH, Scarlett JM. 2000. Behavioral Reasons for Relinquishment of Dogs and Cats to 12 Shelters. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **3**:93-106.
- Scarlett JM, Salman MD, New J, Kass PH. 1999. Reasons for Relinquishment of Companion Animals in U.S. Animal Shelters: Selected Health and Personal Issues. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **2**:41-57.
- Scarlett JM, Salman MD, New J, Kass PH. 2002. The role of veterinary practitioners in reducing dog and cat relinquishments and euthanasias. *Journal of the American Veterinary Medical Association* **220**:306-311.
- Serpell JA. 1996. Evidence for an association between pet behavior and owner attachment levels. *Applied Animal Behaviour Science* **47(1)**:49-60.
- Schalamon J, Ainoedhofer H, Singer G, Petnehazy T, Mayr J, Kiss K, Höllwarth ME. 2006. Analysis of dog bites in children who are younger than 17 years. *Pediatrics* **117(3)**:374-379.

- Schipper LL, Vinke CM, Schilder MBH, Spruijt BM. 2008. The effect of feeding enrichment toys on the behaviour of kennelled dogs (*Canis familiaris*). *Applied Animal Behaviour Science* **114**:182-195.
- Sherman BL. 2000. Canine Separation Anxiety. *Compendium on Continuing Education for the Practising Veterinarian-North American Edition* **22(4)**:328-338.
- Sherman BL. 2008. Separation anxiety in dogs. *Compendium on Continuing Education for the Practising Veterinarian-North American Edition* **30(1)**:27-42.
- Shore ER, Petersen C, Douglas K. 2003. Moving as a reason for pet relinquishment: A closer look. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **6**:39-52.
- Shore ER. 2005. Returning a Recently Adopted Companion Animal: Adopters' Reasons for and Reactions to the Failed Adoption Experience. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **8**:187-198.
- Sietto C, Fraser IM, Fraser RW. 2014. Investigating Some of the Factors That Influence “Consumer“ Choice When Adopting a Shelter Dog in the United Kingdom. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **17**:136-147.
- Sinski J, Carini RM, Weber JD. 2016. Putting (Big) Black Dog Syndrome to the Test: Evidence from a Large Metropolitan Shelter. *Anthrozoos* **29**:639-652.
- Státní veterinární správa. 2022. Registrované útulky pro zvířata. SVS. Available from <https://www.svscr.cz/registrovane-subjekty-svs/registrovane-utulky-pro-zvirata/> (accessed Januar 2022).
- Svoboda H, Hoffman C. 2015. Investigating the role of coat colour, age, sex, and breed on outcomes for dogs at two animal shelters in the United States. *Animal Welfare* **24**:497-506.
- Tami G, Gallagher A. 2009. Description of the behaviour of domestic dog (*Canis familiaris*) by experienced and inexperienced people. *Applied Animal Behaviour Science* **120**:159-169.
- The Council of Europe. 1987. European Convention for the Protection of Pet Animals. Available from <https://rm.coe.int/168007a67d> (accessed October 2021).
- Thorn JM, Mitchell JT. 2013. Factors that influence adopters' preference of shelter dogs. *Journal of Veterinary Behavior* **8**:27-246.
- Útulek Bzenec. 2022. Podmínky. Útulek Bzenec. Available from <https://utulek-bzenec.estranky.cz/clanky/podminky.html> (accessed March 2022).
- Útulek Děčín. 2022. Podmínky. Útulek Děčín. Available from <https://utulek-decin.estranky.cz/clanky/podminky.html> (accessed March 2022).
- Voith VL, Ingram E, Mitsouras K, Irizarry K. 2009. Comparison of Adoption Agency Breed Identification and DNA Breed Identification of Dogs. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **12**:253-262.
- Wan M, Bolger N, Champagne FA. 2012. Human perception of fear in dogs varies according to experience with dogs. *PLoS ONE* **7** (e51775) DOI: 10.1371/journal.pone.0051775.

- Weiss E. 2015. Safety nets and support for pets at risk of entering the sheltering system. *Animal Behavior for Shelter Veterinarians and Staff* **15**:286-91.
- Weiss E, Miller K, Gibbons HM, Vela C. 2012. Why did you choose this pet? Adopters and pet selection preferences in five animal shelters in the United States. *Animals* **2**:144-159.
- Weiss E, Slater MR, Garrison L, Drain N, Dolan ED, Scarlett JM, Zawistowski SL. 2014. Large Dog Relinquishment to Two Municipal Facilities in New York City and Washington, D.C.: Identifying Targets for Intervention. *Animals* **4**:409-433.
- Weiss E, Gramann S, Victor Spain C, Slater M. 2015. Goodbye to a Good Friend: An Exploration of the Re-Homing of Cats and Dogs in the U.S. *Open Journal of Animal Sciences* **5**:435-456.
- Wells DL. 2004. The influence of toys on the behaviour and welfare of kennelled dogs. *Animal Welfare* **13**:367-373.
- Wells DL, Hepper PG. 1992. The behaviour of dogs in a rescue shelter. *Animal Welfare* **1**:171-186.
- Wells DL, Hepper PG. 2000. Prevalence of behaviour problems reported by owners of dogs purchased from an animal rescue shelter. *Applied Animal Behaviour Science* **69**:55-65.
- Woodhead JK, Feng LC, Howell TJ, Ruby MB, Bennett PC. 2018. Perceptions of dog breeding practices, breeding of dog welfare and companion dog acquisition in a self-selected sample of Australian adults. *Animal Welfare* **27**:357-368.
- Parlament České republiky. 1992. Zákon č. 246/1992 Sb. ze dne 29. května 1992, na ochranu zvířat proti týrání. Česká republika.
- Parlament České republiky. 1999. Zákon č. 166/1999 Sb. ze dne 30. července 1999, o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon). Česká republika.
- Parlament České republiky. 2012. Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 22. března 2012, občanský zákoník. Česká republika.
- Zawistowski S, Morris J, Salman MD, Ruch-Gallie R. 1998. Population Dynamics, Overpopulation, and the Welfare of Companion Animals: New Insights on Old and New Data. *Journal of Applied Animal Welfare Science* **1**:193-206.
- Žák J, Voslářová E, Večerek V, Bedáňová I. 2015. Sex, age and size as factors affecting the length of stay of dogs in Czech shelters. *Acta Veterinaria Brno* **84**:407-413.

